

DIPLOMADOLGOZAT

Albert Antal

Vidékfejlesztési agrármérnök

Csíkszereda

2022.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szent István Campus

Vidékfejlesztési agrármérnök Szak

**A MEZŐGAZDASÁG SZEREPE CSÍKDÁNFALVA
KÖZSÉGBEN**

Belső konzulens:

Dr. Péli László egyetemi docens

MATE VFGI/Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Készítette:

Albert Antal

JEEWQK

Levelező tagozat

Csíkszeredai Képzési Hely

Intézet/Tanszék:

MATE VFGI/Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Csíkszereda

2022.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	3
2. Szakirodalmi áttekintés	6
2.1. Az Európai Unió agrárpolitikája	7
2.2. A vidékfejlesztési stratégiák	13
2.3. A vidékfejlesztés kapcsolata a mezőgazdasággal	15
2.4. Helyi gazdaságfejlesztés	17
2.5. Pályázati rendszer Romániában 2014-2020 között.....	21
2.6. Az agrárium intézményrendszere Hargita megyében	23
3. Saját vizsgálat.....	27
3.1. Kutatás célja, kutatási kérdések	27
3.2. A vizsgálat helyszíne, Csíkdánfalva	27
3.2.1. Gazdasági tevékenység, ipar	32
3.3. Kutatási módszer, hipotézisek	36
3.4. Kutatási eredmények.....	38
4. Következtetések, javaslatok	54
5. Összefoglalás.....	60
Irodalomjegyzék	62
Mellékletek	67
Függelékek	76

1. Bevezető

Nemzetgazdasági szempontból az 1980-as éveket megelőzően a romániai mezőgazdaság húzó ágazat volt, számos terményt és vágott jószágot exportált az ország, amely nagyban hozzájárult Románia adósságának nullázásához. A rendszerváltás eredményezte földterület visszaszolgáltatások után nagy szántóterületek kisebb földekre oszlottak és a szupermarketek megjelenésével bizonytalanság alakult ki a hazai élelmiszertermelők körében (Vízvári-Bacsi, 2003). A tulajdonosi szerkezet radikális átalakulása ezzel az úgynevezett „spontán privatizációval” kezdődött, amikor a külföldi tőke az olcsó munkaerő miatt elkezdett áramlani az országba (Péter et. al, 2009). A kis és középvállalkozások nem tudták felvenni a versenyt a multinacionális vállalatokkal. Leginkább az ország déli és nyugati fele vonzotta a befektetőket, az ország elmaradottabb keleti felére a munkaerő-igényes feladatok orientálódtak.

Napjainkban a versenyképes európai mezőgazdaság megteremtése mellett az új társadalmi igényeknek való megfelelés eredményezte, hogy a vidékfejlesztés is az Európai Unió Közös Agrárpolitikájának pillére lett. Célja a vidéki területek jövőbeni fejlődését garantáló tartós és konzisztens szerkezet kialakítása, a foglalkoztatottság fenntartása és fejlesztése révén. A vidékfejlesztésben tehát az ott élő lakosság hosszú távú érdekei a meghatározók. A kiegyensúlyozott gazdasági fejlődés nem csak a lakosság életszínvonalának emelését segíti elő, de alakítja, formálja a helybeliek életmódját, életfeltételeit, kulturális és egyéb értékeinek ápolását és megőrzését. Így a vidékfejlesztés és a területfejlesztés fogalmának szembeállítása helyett azok egymást kiegészítő szerepét szükséges hangsúlyozni (Forgács, 2003).

Mivel állattenyésztéssel és növénytermesztéssel foglalkozom, témaválasztásomnál a felcsíki, azon belül a csíkdánfalvi mezőgazdaság vizsgálatát látom indokoltnak.

Kutatásom során hangsúlyt fektetek arra, hogy megvizsgáljam a megváltozott termelési tendenciák hatását a mezőgazdasági vállalkozók technológiai fejlettségére és jövedelemtermelő képességükre. Az új termelési tendenciák folyamatos változást követelnek a mezőgazdasági szakemberektől, míg az agrárpolitikai kihívások további nyomást gyakorolnak a hossz távú működésre. Továbbá a globális járvány során előtérbe került új igények és szokások új értékesítési csatornákat is teremtenek, aminek

következtében új kockázatokkal számolhatnak azon mezőgazdasági vállalkozók, akik az Európai Unió támogatások rendszerétől függnék.

További vizsgálatot igényel, hogy feltárjam a vizsgált alanyok munkahelyteremtő szándékát a tevékenységükből keletkezett jövedelmük függvényében. A pályázati támogatások követelménye a hosszú távon való tervezés, illetve a munkaerő és technológia bővítése, így elkerülhetetlen, hogy az egyik emelkedhessen a másik tényező nélkül. Az agrártámogatások miatt felvetődött a kérdés, hogy a mezőgazdasági vállalkozók munkahelyteremtése és technológiai fejlettsége mennyiben függ össze egymással. Amennyiben pályázati támogatást igényel a mezőgazdasági vállalkozó a technológiája mellett a munkahelyek számát is bővíteni szükséges, mely a növekedés alapelve, ezért felvetődik a kérdés, hogy ez miként valósul meg a vizsgált gazdálkodók körében.

További kérdésként merül fel a mezőgazdasági vállalkozók nyitottsága a megváltozott technológiai környezet iránt. Kutatásom során arra is hangsúlyt fektettem, hogy felmérjem a hazai mikro-, kis- és közepes méretű mezőgazdasági vállalkozások tekintetében mennyire van összhangban a gazdálkodási terület nagysága a technológiai fejlettséggel és a keletkezett jövedelem nagyságával. A vállalkozások tőkéje határozza meg ugyanis a technológiai fejlesztések és a foglalkoztatottság mértékét, melyek az esetek többségében kapcsolatban állnak a termőföldek koncentrációjával is. A kutatás által azokat a tényezőket kívánom szemléltetni, melyek hatással vannak a mezőgazdasági vállalkozók tevékenységére gazdasági és társadalmi szempontból.

A dolgozat öt részre tagolódik. Az első rész a bevezetés, a második részben az Európai Unió agrárpolitikája, a vidékfejlesztési stratégiák, a vidékfejlesztés kapcsolata a mezőgazdasággal témakörét taglalom. Kitérek a helyi gazdaságfejlesztés fogalmára és elemezem a romániai pályázati rendszert 2014-2020 között, vizsgálom az agrárium intézményrendszerét Hargita megyében. A harmadik részben az empirikus kutatás eredményeinek értékelése olvasható, ahol a kvantitatív kutatás bemutatása történik. Ebben a részben a kérdőív kérdéseire adott válaszok jelennek meg.

A negyedik fejezetben kutatás eredményei szerepelnek, mely külön kitér a mezőgazdasági vállalkozók technológiai fejlettsége, jövedelemmel való elégedettsége és stabil munkahelyteremtés iránti igénye közötti összefüggésekre. A mezőgazdasági technológia fejlesztése iránti igény, is megtalálható ebben a fejezetben, mely a fejlődés tendenciáját segíti bemutatni Csíkdánfalván. Illetve a gazdálkodási terület nagysága, mezőgazdasági vállalkozó keletkezett jövedelme és technológiai fejlettsége közötti

összefüggések is elemzésre kerülnek, mivel a gazdasági területek koncentrációja, illetve azok értékelése jelentősen befolyásolja a mezőgazdasági vállalkozások jövőbeli lehetőségeit. Ebben a fejezetben fogalmazom meg a következtetéseimet és javaslataimat, majd az összefoglalás fejezetben dolgozatom rövid összefoglalása olvasható.

2. Szakirodalmi áttekintés

Romániában a mezőgazdaság mindig meghatározó nemzetgazdasági szereppel bírt, kiemelkedő a jelentősége a foglalkoztatásban is. A rendszerváltás, a privatizáció, a változó jogi keretek és az Európai Unióhoz való csatlakozás hatására a romániai mezőgazdaság jelentős változásokon ment keresztül (Dajnoki et al. 2020). Az Európai Unióhoz való csatlakozást követően Románia nem tudta felvenni a versenyt a régi tagországokkal, amely a következő tényezőknek köszönhető: az alacsony szervezettség, felszereltség, korszerűtlen technológia, a mezőgazdaságban dolgozók megfelelő szaktudásának hiánya, elaprózódott birtokstruktúra (Samochiș et al. 2012). Másfelől a mezőgazdaság globális problémáival a romániai agráriumnak is szembe kell néznie. Ilyen problémát jelent a népesség globális növekedése, a változó fogyasztási szerkezet, a szűkösen rendelkezésre álló erőforrások és a klímaváltozás kérdésköre. Mindezzel párhuzamosan a termőföldek mintegy negyede már napjainkra is veszít termőértékéből, miközben egyre szélesebb körben válnak ismertté a biodiverzitás csökkenésének és az éghajlat változásának káros hatásai. Miközben az élelmiszerek, a takarmány és a magas rosttartalmú növények iránti igény folyamatosan emelkedik, addig a veszélyeztetett állapotban lévő termőföldekre és az elérhető édesvízháztartásra egyre nagyobb nyomás nehezedik. Az élelmiszerek és takarmányok termelésére használt földterületek nagysága és egymáshoz viszonyított aránya nagyban függ a globális étkezési szokások, valamint az elérhető termésátlagok alakulásától (Fróna et al. 2019).

A román agrárium sajátosságaiból és a társadalmi, gazdasági elvárásokból kiindulva, a román mezőgazdaság fejlesztése a többfunkciós agrármodell síkján lehetséges. Napjainkban fontos az alkalmazkodó mezőgazdaság elterjedése, amely a megfelelő gazdasági rendszert használja a tájra, termőhelyre jellemző termékek előállítására. A táj- és környezet felhasználásának intenzitása meg kell, hogy feleljen a táj jellemzőinek, különben a túlzott intenzitás által okozott károk egy idő után már nem hozhatók semmilyen eszközzel helyre. A földhasználati piramiskoncepció (a piramis csúcsán a természetvédelmi területek, ezt követik az egyéb védett területek, amely után bizonyos földkorlátozásokat igénylő átmeneti területek, extenzív zónák következnek, a piramis alapján pedig a termelésbe vonható mezőgazdasági területek találhatók), amely integrálja a földhasználatot és a természetvédelmet, meg kell honosuljon vidékeinken is. Szem előtt kell tartani a gazdaságosság kritériumait is, mivel a jólét biztosítása csak versenyképes vállalkozásokkal, termékekkel lehetséges (Ángyán, 2003).

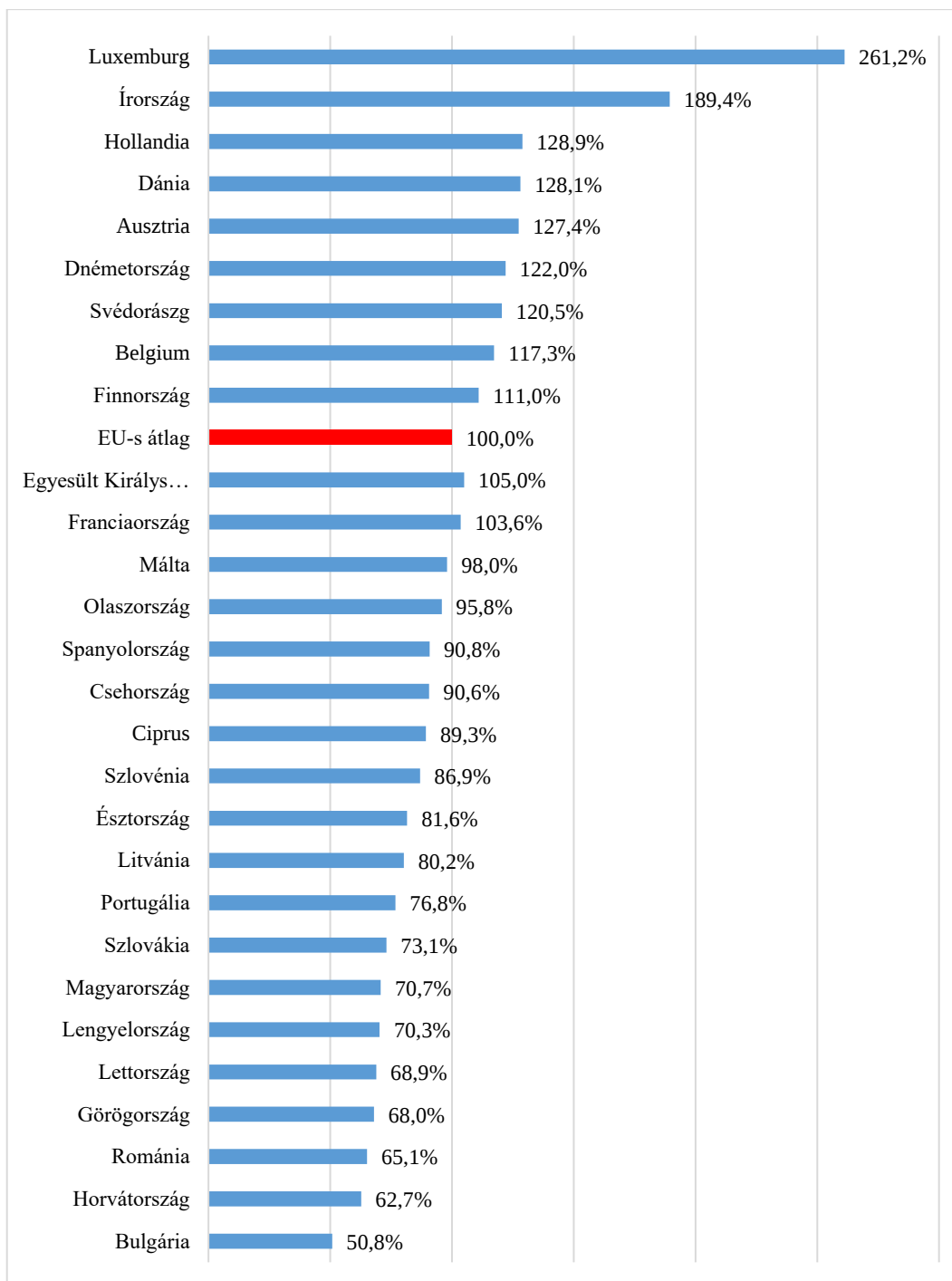
A gazdaságosság kritériumainak a betartása a román mezőgazdaság üzemszerkezetének átalakítását igényli. A szerkezeti átalakításnak a termelési szerkezet átalakításával párhuzamosan kell megvalósulnia, a táj jellemzőinek, a hagyományoknak a figyelembevételével, de piacorientáltan. A mezőgazdaság szerkezeti átalakítása során felszabadult munkaerő megélhetésének biztosítása állami segítséget is igényel, olyan környezetet kell teremteni, amely ösztönzi az alternatív tevékenységek elterjedését vidéken, tehát a mezőgazdaságban zajló átalakulásokat szorosan össze kell kapcsolni a vidékfejlesztéssel, a komplex vidékfejlesztési tervekre kell helyezni a hangsúlyt (Kupán, 2007).

A 21. század hozta magával továbbá a technológia újabb fejlődését is, aminek hatására megjelentek a fenntarthatóság alapelvei, új kihívásokat állítva a mezőgazdasági termelők, az ipar és szolgáltató szektor számára egyaránt. Emellett a legújabb kockázati tényező a 2019-ben induló COVID-19 világjárvány volt, mely újabb kihívások elé állította az ágazat szereplőit. A pandémia következtében egymás után zárkóztak be az országok, súlyos zavarokat okozva a nemzetközi kereskedelemben. Az új technológiák és a tudományos felfedezések, kombinálva az egyre növekvő termelői és fogyasztói tudatossággal, valamint az igénnyel a fenntartható módon megtermelt élelmiszereket illetően, minden érdekelt számára fontosak lehetnek.

2.1. Az Európai Unió agrárpolitikája

Az Európai Unió agrárrendszere és politikája több szempontból is nemzetközi és hazai érdeklődés középpontjában áll. Az 1957-es Római Szerződésben megfogalmazott célok és az 1958-as stresi konferencián kidolgozott és elfogadott alapelvek 64 éve érvényben vannak. Ezen célkitűzések és alapelvek alapján 1962 óta folytatott Közös Agrárpolitika (KAP) sikeresnek mondható.

Ha megnézzük a régió többi országát, egyedül Horvátország, valamint a sereghajtó Bulgária fejlődött nálunk lassabban. A leggyorsabban felzárkózók közé tartozik Románia (a 2016-os 59 százalékról 2018-ban 65 százalékig jutott), valamint Észtország, Csehország és Szlovénia is. Az évtized második felében 5-5 százalékponttal lépett előre Litvánia és Lettország is – bár ennek a két országnak csökken a leggyorsabban a népessége Európában (1. ábra).

1. ábra: Egy főre jutó GDP az EU átlagához viszonyítva (%), 2020.

Forrás: Eurostat alapján saját szerkesztés, <https://forbes.hu/uzlet/egy-fore-juto-gdp-magyarország-visszaelozte-lengyelorszagot/>

A koronavírus-járvány első évében Románia gazdasága reálértéken 4,4%-kal csökkent az Országos Gazdasági Előrejelzési Bizottság előzetesen becsült adatai szerint. A GDP éves csökkenési üteme hat erdélyi megyében volt kisebb az országos átlagnál. A

rangsor élén Kolozs megye áll, ahol a tavalyi visszaesés mindössze 1,2%-os volt, ezt követi Maros (1,8%), Széchenyi (3,0%), Fehér (3,2%), Brassó (4,0%), illetve Harghita megye (4,3%).

Az elmúlt évtizedben Románia bruttó hazai terméke nominális euró értéken 63%-kal bővült, az egy főre jutó GDP 6544-ről 11 162 euróra nőtt – figyelembe véve a 2020-as visszaesést is. Erdélyben jelentős arányú növekedés tapasztalható, míg az évtized elején a régió hozzájárulása az országos GDP-hez 32% körüli volt, ez megközelítőleg 33%-ra emelkedett az elmúlt években (Erdélystat, 2021).

Noha az Európai Unió a világ egyik leggazdagabb térsége, régióinak gazdasági teljesítménye és lakosainak életszínvonala között nagy különbségek mutatkoznak. Jelentős eltéréseket figyelhetünk meg az egyes tagállamok fejlettsége között, és egy-egy tagállamon belül is. Az egyenlőtlenségek számos okra vezethetők vissza. A legdinamikusabban fejlődő régiókban már a 2004-es bővítés előtt is közel háromszor magasabb volt az egy főre eső GDP, mint a legkevesbé fejlettekben. Mivel a 2004-ben és 2007-ben felvett 10+2 új tagállam jövedelme messze elmaradt az uniós átlagtól, csatlakozásukkal tovább erősödtek ezek az egyenlőtlenségek. Jellemző, hogy e két bővítés során az EU GDP-jének átlaga 16%-kal csökkent (www.mozaweb.hu). A bruttó hazai termék (GDP) a gazdasági tevékenység eredményeinek mérőszáma. A GDP az összes megtermelt áru és szolgáltatás értéke csökkentve az előállításukhoz használt áruk és szolgáltatások értékével. A vásárlóerő-egységben (PPS) számított egy főre jutó GDP volumenindexét az Európai Unió (EU-27) átlagához viszonyítva adják meg, melyet 100-nak vesznek. Ha egy ország indexe 100-nál magasabb, akkor az adott országban az egy főre jutó GDP magasabb az EU-átlagnál, és fordítva (1. táblázat) (<https://www.ksh.hu>).

A számításhoz használt adatokat PPS-ben, azaz egy közös pénznemben fejezik ki, mely kiküszöböli az országok árszintjében lévő különbségeket, és ezáltal lehetővé teszi a statisztikailag értelmes GDP volumen-összehasonlításokat az országok között. Fontos megjegyezni, hogy a PPS-adatokból számolt index, ahol az EU-27 = 100, inkább országok közötti összehasonlításokra, mintsem időbeli összehasonlításokra alkalmas. Ezt a mutatót újraszámították, az adatokat az EU-27 = 100 alapon adják meg (<https://www.ksh.hu>).

1. táblázat: Egy főre jutó GDP vásárlóerő-egységben (2007–2018) Vásárlóerő-egység (PPS) alapján, EU-27 = 100

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EU-28	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Belgium	117	115	118	120	119	121	120	119	118	118	116	115
Bulgária	40	43	43	44	45	46	45	47	47	48	49	50
Csehország	82	84	85	83	83	82	84	86	87	88	89	90
Dánia	123	125	125	129	128	127	128	128	127	126	128	126
Németország	117	117	117	120	123	124	124	126	124	124	124	123
Észtország	69	68	63	65	71	74	75	77	76	77	79	81
Írország	148	134	129	130	130	131	132	136	178	177	181	187
Görögország	93	93	94	85	75	72	72	71	69	68	67	68
Spanyolország	103	101	100	96	92	91	89	90	91	91	92	91
Franciaország	108	106	108	108	108	107	108	107	106	104	104	104
Horvátország	61	63	62	59	60	60	60	59	59	61	62	63
Olaszország	107	106	106	104	104	101	98	96	95	97	96	95
Ciprus	104	105	105	100	96	91	84	81	82	84	85	87
Lettország	57	59	52	53	57	60	62	63	64	64	67	70
Litvánia	60	63	56	60	66	70	73	75	75	75	78	81
Luxemburg	265	262	255	257	265	260	261	269	266	260	253	254
Magyarország	60	63	64	65	66	66	67	68	68	67	68	70
Málta	79	79	81	83	82	84	85	89	93	95	98	98
Hollandia	139	140	138	135	134	134	135	131	130	128	128	129
Ausztria	125	125	127	126	128	132	131	130	129	128	127	127
Lengyelország	53	55	59	62	65	67	67	67	69	68	70	71
Portugália	81	81	82	82	77	75	76	77	77	77	77	76
Románia	43	51	52	51	52	54	54	55	56	59	63	64
Szlovénia	87	90	85	83	83	82	82	82	82	83	85	87
Szlovákia	67	71	71	74	74	76	76	77	77	77	76	78
Finnország	119	121	117	116	117	115	113	110	109	109	109	110
Svédország	128	127	123	125	126	127	125	124	125	122	121	121
Nagy-Britannia	112	110	108	108	106	108	108	109	109	107	106	104
Izland	130	130	130	119	117	119	121	122	126	130	130	133
Norvégia	177	187	172	174	179	186	184	176	156	145	146	150
Svájc	156	158	160	159	162	164	165	165	165	160	156	157
Montenegró	39	42	40	41	42	39	41	41	42	44	45	47
Macedónia	30	32	34	34	34	34	35	36	36	37	36	38
Albánia	23	25	27	29	29	30	29	30	30	30	30	31
Szerbia	35	38	39	38	40	40	40	39	39	39	39	40
Törökország	47	48	48	52	56	58	61	64	66	65	66	65
Bosznia-Hercegovina	27	29	30	29	30	30	30	30	30	31	31	31

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tec00114.html

1962-ben jött létre a Közös Agrárpolitika (KAP). A KAP fő céljai közé tartoznak:

- az élelmiszerek megfelelő mennyiségének előállítása;
- munkahelyteremtés;

- élelmiszerbiztonság;
- a gazdaságok modernizálása;
- a mezőgazdasági termelők megóvása a különböző piaci negatív hatásoktól;
- az állatok jólétének biztosítása, és környezet védelem.(europa.eu)

A mezőgazdasági munkálatokat kézzel végezték, amelyek mindazon által, hogy nehezebbek voltak, de nem is voltak vonzóak a fiatal generáció számára, ami azt eredményezte, hogy a kiöregedő generáció helyét kevés fiatal volt hajlandó átvenni. Ezért a termelők száma csökkenni kezdett.

A KAP által nyújtott támogatások nagyban elősegítették a gazdaságok fellendülését, a színvonal emelkedését és a gazdasági tevékenységek modernizálását. Elindult a modernizálás a kézi földművelést felváltották a gépel végzet tevékenységek, mindezek által nagyobb földterületek lettek megművelve, nagyobb mennyiségben kerültek a piacra a mezőgazdasági termékek. Ezzel próbálta a KAP rendszere ösztönözni és támogatni a fiatalokat a mezőgazdasági tevékenységek további folytatásában, ugyanakkor különböző képzéseket is nyújtott, amelyek révén a termelőknek lehetőségük volt elsajátítani újabb technológiákat.

Az 1970-es évekre a mezőgazdasági termékek elérték a túltermelési szintet. Az így felhalmozódott mennyiségek egy részét exportálták más részüket pedig az EU-n belül kellett értékesíteni. Viszont ezek az intézkedések emelték a költségeket is, ennek következményeként a '80-as évektől különböző korlátokat kezdtek bevezetni, hogy fenn tudják tartani az egyensúlyt, ilyen korlát például a tejtermékekre kivetett kvótakorlát.

A 80-90-es évekre sikerült a túltermelési szintet csökkenteni, ugyanakkor bevezettek különböző intézkedéseket is, amelyek a természet védelmére és az állatok jólétére vonatkoztak, hiszen jó minőségű egészséges termékeket csak jó alapanyagból lehet előállítani.(terport.hu/)

A KAP 2013. évi reformja következtében számos új, kötelező és önkéntesen alkalmazható elemmel bővült a rendszer. Kötelező elem az alaptámogatás (SAPS), a „zöldítés” és a fiatal gazdálkodóknak nyújtott támogatás. Önkéntes elem pl. a termeléshez kötött támogatás, valamint a kisgazdaságok egyszerűsített támogatása (gabonamarket.hu).

A KAP reform agrártámogatási rendszer működését nagymértékben befolyásoló elemeiről a 2014. év végén a Nemzeti Agrárkamarával történt egyeztetést követően döntött az EU. A döntés értelmében az egyszerűsített területalapú támogatás (SAPS) rendszere 2021-ig, azaz a mostani tervezési periódus végig alkalmazható lesz. A jelenleg is működő SAPS rendszer előnyei, hogy a magyar gazdák által jól ismert konstrukció a közvetlen

támogatások széleskörű igénybevételét és költségvetési keretösszegek teljes felhasználását biztosítja. Ezen felül a SAPS rendszer működésének elvéből fakadóan nincs referenciaév, tehát az adott tárgyévben a termőföld tényleges használója kérelmezheti a területalapú támogatást (gabonamarket.hu).

KAP alakulása Romániában 2020-ig

Románia a vidéki övezetekben közel 20 milliárd eurót fektetett be az agrárszektorba. A legfontosabb politikai prioritások hangsúlyozottan magukba foglalták az új munkahelyek létrehozását, a fenntarthatóságot, kutatást és fejlesztést, valamint a minőséget. Ugyanakkor Románia rugalmasan kezelte a direkt kifizetéseket és a specifikus vidékfejlesztési programok gyakorlatba ültetését. Az új direkt kifizetések arányosan voltak felosztva a tagállamok, régiók és gazdálkodók között, ezek szerint Romániának közel 12 milliárd euró jutott és a direkt kifizetések megnövekedtek, annak ellenére, hogy összességében európai szinten ezek 3,2% csökkenést mutattak. A területekre egységes kifizetések történtek egészen 2020-ig. Csak az aktív gazdálkodók juthattak támogatáshoz, valamint a fiatal gazdák, akik az első 5 évben 25% kiegészítő támogatást nyerhettek a korábbi létező intézkedéseken kívül. Bevezetésre került a kisgazdákat támogató intézkedés is (europarl.europa.eu).

A Romániai Mezőgazdasági Minisztérium 2014. március 21-én elküldte az Európai Bizottságnak Románia vidékfejlesztési programját. A program 16 intézkedést tartalmazott, a keretösszeg pedig meghaladta a 8 milliárd eurót. Ez hazai finanszírozással is kiegészült. Az európai pénz a következőképpen oszlott el: ismeretek átadására és tájékoztatási tevékenységekre több mint 50 millió euróra, szaktanácsadói szolgáltatások kiépítésére ugyancsak több mint 50 millió euróra, tárgyi eszközökbe való beruházásra 2 milliárd euróra, gazdaságok és vállalkozások fejlesztésére több mint 866 millió euróra, vidéki településfejlesztésre (alap-szolgáltatások és falumegújítás a vidéki térségekben) 1,1 milliárd euróra lehetett pályázni. Erdőtelepítésre és erdős felületek, erdősávok létrehozására 105,70 millió eurót ajánlott fel az Unió. Az említett termelői csoportok létrehozását 8 millió euróval támogatták. Ökológiai téren egyrészt az agrár-környezetvédelemre és az éghajlati tényezők okozta hátrányok leküzdésére 850 millió eurót, ökofarmok létesítésére és működtetésére 200,7 millió eurót szántak. Továbbra is igényelhetek támogatást a hátrányos természeti adottságú vagy egyéb sajátos hátrányokkal bíró területekkel rendelkező gazdák, erre összesen 1,13 milliárd eurós keretet biztosított az unió. Az állatjólléti feltételek megteremtésére 437 millió euró, erdővédelemre 100 millió euró, partnerkapcsolatok kialakítására 28,02 millió euró, a kockázati tényezők felvállalására, kezelésére 200 millió

euró, műszaki segítségre 178,37 millió euró állt a mezőgazdászok rendelkezésére. A LEADER egyesületek 652,36 millió euróra pályázhattak (nepujsag.ro) .

Ez a támogatási rendszer kiemelten kezelte az aktív gazda fogalmát (aki az a személy, aki az előző évben 1250 eurónál több területalapú támogatásban részesült és a gazdaságán belül egy termelési ág az agrártevékenység ágazatához tartozik), aki jogosult volt a területalapú támogatásra. Azok a termelők, akik a támogatási igénylést megelőző évben 5000 eurónál magasabb támogatási összeget kaptak, azok a továbbiakban üzemszerkezetű vállalkozással kellett hogy rendelkezzenek, amely lehetett egyéni vállalkozás, családi vállalkozás, vagy bármilyen megengedett kereskedelmi társasági forma. Az új rendszer alapján, a földet bérbeadó, művelésre átadó személy nem volt jogosult a területalapú támogatásra (Potori et al., 2013)

Hargita megyében ezek alapján a legrosszabb helyzetbe a nagy kiterjedésű hegyi legelőkkel rendelkező közbirtokosságok kerültek, vagyis azok, akik legelőiken nem tudtak saját állatokat legeltetni. Ilyen helyzetbe kerültek a jelentős területekkel rendelkező egyházak, vagy a községi legelőket bérlő gazdaegyesületek. (Domján, 2015)

2.2. A vidékfejlesztési stratégiák

Átfogó értelemben a ruralitásnak három dimenziója van: a foglalkozási, a szociokulturális és az ökológiai. Foglalkozási értelemben a ruralitás a mezőgazdaság (vagy más nyersanyagtermelő ágazat) szinonimája. Szociokulturális értelemben olyan életstílust jelent, melynek alapját a várositól eltérő értékrendek, viselkedési formák és társadalmi attitűdök képezik (Ritter, 2008).

A vidéki népesség foglalkozási szerkezete az ezredfordulón jelentősen átalakult. Egyrészt számottevően visszaesett a fizikai dolgozók, ezen belül is a segéd- és betanított munkások aránya. Másrészt ezzel párhuzamosan emelkedett a szellemi foglalkozásúak súlya, továbbá - a rendszerváltásnak köszönhetően - nőtt a vállalkozók részaránya (Kovách, 2005).

A községekben lakók foglalkozási szerkezete gyökeresen eltér az előbbi településtípustól. Itt még kétségtávol a fizikai dolgozók túlsúlya figyelhető meg (60%), és fontos jellemzője e rétegek megoszlásának, hogy a szakmunkások (30%) illetve a betanított és segédmunkások (30%) egyenlő súlyt képviselnek. Mindezek jelzik, hogy a községi

népesség biztosítja a fizikai dolgozók legfőbb utánpótlását, elsősorban a szakképzettséget nem igénylő foglalkozásokban (Kovách, 2005).

A falun élők körében is jelentősen visszaesett a mezőgazdaságban dolgozók aránya, alig haladja meg az egytizedet (13%) - továbbá, hogy a városokban még megmaradt „hagyományos” vagy a modernizálódó ipar fő utánpótlási bázisát főként a községekben és a kisvárosokban élők képezik (34-38%). A munkahelyükre utazók döntő többsége napi ingázó - heti ingázók elvétele akadnak - és közülük is a legtöbben 50 kilométeres körzeten belül teszik meg a napi kétszeri utat lakóhelyükről és vissza. (Kovách, 2005)

Vincze (2008) szerint az exogén fejlesztést szolgálná például a külső elérhetőség javítása, a magas vagy közepes színvonalú technológiák alkalmazása, a közművesített ingatlanok létrehozása, a képezhető munkaerő biztosítása, rugalmas képzési struktúrák kialakítása, az információs rendszerekhez való kapcsolódás, pénzügyi és tanácsadói szolgáltatások fejlesztése, vállalkozói támogatások nyújtása, környezetkímélő megoldások bevezetése (Vince, 2008).

A belső fejlesztés a helyi erőforrások hatékonyabb kihasználását hangsúlyozza, így alapvető feltétel a természeti, emberi és kulturális erőforrások ismerete és az ezekre irányuló fenntartható fejlődés kialakulása. Ebben a megközelítésben a dinamizáló erőt a helyi kezdeményezések és a helyi vállalkozások biztosítják, így a vidék funkciója már nem csak a mezőgazdasági nyersanyagtermelésre irányul, hanem széles körű szolgáltatásnyújtásra is. Ugyanakkor ebből kifolyólag a vidéken élők fő problémáit az jelenti, hogy kevésbé vehetnek részt a gazdasági és fejlesztési tevékenységekben (Vincze, 2008)..

Az endogén fejlesztést célozza a helyi kapacitások kibontakozása, mint például szakmai képzettség szintjének az emelése, az intézmények, a szellemi és anyagi infrastruktúra fejlesztése, a nonprofit segítő szolgáltatások erősítése, a helyben értékesítés szervezése. Fontos az, hogy a helybelieket minél jobban bevonják a fejlesztésekre irányuló akciókba.

A nemzetközi irodalomban elterjedt „rurális” jelző is a városi térségekhez képest, azokkal összehasonlítva jelöli meg a tér vidéknek tartott részét. Az Európai Vidéki Térségek 1996-ban megalkotott Chartája szerint: „a vidéki térség kifejezetten olyan szárazföldet, belső vagy tengerparti területet jelent, amely a kisvárosokat és falvakat is magába foglalja, gazdaságilag, szociálisan egységes egészet alkot és összehasonlítva a városi térségekkel:

- számottevően alacsonyabb a lakosság, a gazdasági tevékenységek, a szociális és kulturális struktúrák koncentrációja,

- a terület nagyobb részét mezőgazdasági, erdőgazdasági, természetvédelmi és kikapcsolódási célokra használják.”(Charta, 1996).

Az EU vidékfejlesztési politikája segítséget nyújt az EU vidéki térségeinek ahhoz, hogy megfeleljenek a 21. század számtalan gazdasági, környezeti és társadalmi kihívásának. A vidékfejlesztési politikát gyakran nevezik a közös agrárpolitika második pillérének. Az úgynevezett első pillért egészíti ki, amely a mezőgazdasági termelőknek nyújtott közvetlen kifizetések rendszeréből és a mezőgazdasági piacok szervezését érintő intézkedésekből áll. A vidékfejlesztési politika több célkitűzése egyszersmind az európai strukturális és beruházási alapoknak is célkitűzése (ec.europa.eu).

Videkfejlesztési politikáját az EU az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozza. A 2014–2020-ra szóló 100 milliárd eurós költségvetésből mindegyik uniós ország kapott az említett 7 éves időszakra. Az uniós finanszírozás további 61 milliárd eurós közfinanszírozással egészül ki tagállami forrásokból. Az említett időszakban a tagállamok összesen 118 különböző vidékfejlesztési programot terveztek megvalósítani 20 tagállam egyetlen nemzeti programot, 8 tagállam pedig két vagy több regionális programot indított útjára (ec.europa.eu).

Az Európa 2020 stratégiával és a közös agrárpolitika átfogó céljaival összhangban a 2014–2020-as időszakra szóló uniós vidékfejlesztési politika a következő három hosszú távú stratégiai célkitűzés megvalósítására irányul:

- versenyképesebbé kell tenni a mezőgazdaságot,
- gondoskodni kell arról, hogy társadalmunk fenntarthatóan gazdálkodjon a természeti erőforrásokkal, és megtegye az éghajlatváltozás problémájának kezeléséhez szükséges intézkedéseket, valamint
- kiegyensúlyozott területfejlesztéssel, munkahelyteremtéssel és megőrzéssel – meg kell erősíteni a vidéki gazdaságok és közösségek életképességét (ec.europa.eu).

2.3. A vidékfejlesztés kapcsolata a mezőgazdasággal

A mezőgazdaság termelési tényezői közül alapvető jelentőséggel bír a föld. Románia területe 238 391 négyzetkilométer, amelynek 58,77%-a mezőgazdasági terület (INSSE, 2018). Románia mezőgazdasági területe 14,7 millió ha (INSSE, 2018), ez az érték hozzávetőleg 8%-a az EU-27 mezőgazdasági területének, ugyanakkor a mezőgazdasági terület aránya az 1968-2016 közötti időszakban jelentősen csökkent. Az Eurostat 2018-as

adatai alapján a romániai gazdaságok többségének, 92%-ának mezőgazdasági területe 5 hektárnál kisebb, ez a legmagasabb arány az EU-ban, illetve a romániai gazdaságok 0,5%-a rendelkezik 50 hektárnál nagyobb mezőgazdasági földterülettel (Eurostat, 2018; INSSE, 2018).

Kulcsár (1998) szerint a vidékfejlesztés számára a mezőgazdaság az egyik lehetséges és fontos aktivitási terület, ahol a kifejtett tevékenység az adott terület adottságaitól, sajátosságaitól, az ott élő emberek gazdasági, társadalmi, kulturális helyzetétől függ, s nem kötődhet egy termék- vagy szektorközpontú mezőgazdasági elképzeléshez (Kulcsár, 1998).

A mezőgazdaság termelő tevékenysége nemcsak – és sok helyen nem is elsősorban – az anyagi javak előállítását jelenti, hanem a kultúrtáj, a természeti értékek megőrzését és újratermelését, sőt bizonyos kulturális hagyományok és értékek megőrzését is (Dorgai, 2001).

Maác (2001) szerint a vidékfejlesztés mezőgazdasággal összefüggő céljai: a gazdálkodás hatékonyságának fejlesztése; diverzifikáció, alternatív jövedelemforrások, szolgáltatások; fenntartható mezőgazdálkodás támogatása; erdőtelepítés; a természet és a táj ápolása; a mezőgazdaság által okozott környezeti károk csökkentése.

Márai (2001) szerint a terület- és vidékfejlesztés fogalmának fő különbségei a következők: a területfejlesztés, főképpen az, amikor a központi és hatalmi döntések, programok, pályázatok stb. alapján országos és nagytérségi beruházások, fejlesztések valósulnak meg; a vidékfejlesztés, kiemelten az, amikor bárhol – akár városban, falun vagy a fővárosban lévő helyi kezdeményezések, döntések stb. alapján – lakóhelyi és kistérségi fejlesztések, beruházások valósulnak meg.

Egyetértek Sarudival (2000), aki megállapította, hogy valamennyi nemzetgazdasági ágazat között az agrárgazdaság kötődik legszorosabban a vidékhez, különösen azért, mert a vidék az agrárgazdaság – különösen pedig a mező- és erdőgazdaság – működtetésének tere és munkaerő-szükségletének forrása.

Romániában 30 éve változatlan létszámú ember dolgozik a mezőgazdaságban, az erdészetben és a halászatban, a foglalkoztatottak egyharmada, akárcsak Ecuador, Guatemala, Kazahsztán vagy a Fülöp-szigetek esetében. Jobb ez az arány, mint 1950-ben, amikor a foglalkoztatottak 74 százaléka dolgozott még a mezőgazdaságban, de azonos az 1980-assal. Ráadásul a román mezőgazdasági terület a legfeldaraboltabb az Unióban, 2014-ben 3,7 millió gazdaságra átlagosan 3,5 hektár jutott, viszont 4 millió hektárt több mint 2 millió létfenntartó művel meg, további 4 millió hektáron pedig néhány tízezer farm dolgozik.

A megoldás a mezőgazdaság iparosítása lenne, öntözési rendszerek kiépítése, munkahelyteremtés (Makkai, 2015).

2.4. Helyi gazdaságfejlesztés

A helyi gazdaságfejlesztés olyan tudatos beavatkozás a helyi gazdaság életébe, folyamataiba, mely egyaránt hasznosíthat külső és belső erőforrásokat, kezdeményezője lehet külső szereplő, mint például a központi kormányzat vagy külföldi tőke, mégis a legfontosabb a helyi szereplők közreműködése, akik felléphetnek a fejlesztés elképzelésének kezdeményezőjeként, támogatójaként, alakítójaként vagy annak elfogadójaként (Mezei, 2006).

A tudatosság abban nyilvánul meg, hogy a helyi gazdaságfejlesztést szolgáló beavatkozások, illetve befolyásolási szándékok a helyi szereplők egy-egy, nagyságrendjénél fogva legalábbis meghatározó nagyságrendű csoportjai számára közös cselekvést motiváló, egyértelmű, többnyire írott dokumentumokban, fejlesztési koncepciókban és elképzelésekben rögzített stratégián, azaz cselekvési programon alapul. Ezzel összhangban a közösségi jelleg abban fejeződik ki, hogy a fejlesztési szándékok és törekvések nem egyéni célokat követnek, hanem a helyi szereplők kisebb-nagyobb csoportjainak közös érdekeit szolgálják (Bajmócy, 2011). Bármely település gazdasági sikere azon múlik, hogy képes-e alkalmazkodni a dinamikusan változó helyi, országos és nemzetközi piacgazdasághoz. A szisztematikusan kidolgozott helyi gazdaságfejlesztést egyre nagyobb mértékben használják a világon olyan települések, melyek meg akarják erősíteni helyi gazdasági kapacitásukat az adott területen, javítani akarják a befektetési klíma valamint a helyi üzletágak, vállalkozások és munkások versenyképességét és produktivitását. Az, hogy egy közösség képes-e növelni az életszínvonalát, tud-e új gazdasági lehetőségeket teremteni és legyőzni a szegénységet, azon múlik, mennyire képes átlátni a helyi gazdaságfejlesztés folyamatait és mennyire képes hatékonyan fellépni a változó és egyre inkább versenyszellemű piacgazdaság kihívásaival szemben (Swinburn et al, 2004). Stöhr (idézi Mezei, 2006) szerint a helyi fejlesztés két formáját különböztethetjük meg: az egyik a központi hatáskörbe utalt fejlesztés (központi fejlesztési politika), a másik pedig a közösségi akcióknak vagy helyi kezdeményezéseknek hívott helyi fejlesztés. A helyi kezdeményezés során elsősorban helyi erőforrásokat használnak, helyi ellenőrzés mellett, főleg helyi haszon eléréséért. Ez utóbbi forma nem csupán a központi források hiánya miatt alakult ki, de azért is mivel a gyorsan változó környezetben kialakuló helyi problémákra a központi politika nem tudott megfelelő

biztonsággal megoldást találni, hiszen ezek a problémák alkalmazkodó és rugalmas akciókat igényelnek, melyek során a belső és a külső erőforrások felhasználását úgy kell optimalizálni, hogy a hely versenyképes maradjon a világpiacon. Mindez nagyobb mértékű decentralizációt igényel a döntéshozatal, a helyi kezdeményezések és akciók tekintetében (Mezei, 2006).

A helyi gazdaságfejlesztés elméletének kialakulásában fontos szerepe volt a világgazdaság 1970-es évekbeli változásának, mivel az olajválság előtti gazdaságpolitika sikertelennek bizonyult az új feltételek között. Az 1980-as évektől az iparosítási politika is tarthatatlanná vált, a nemzetállamoknak új területpolitikai célokat kellett megfogalmazniuk, amelyekben már helyet kaptak a helyi kezdeményezések és az endogén erőforrások. Az ekkor végbemenő változások háttérében a gazdasági globalizáció, az úgynevezett információs társadalom, a fenntartható fejlődés szemlélete, az új típusú demokrácia és a területpolitikák paradigmaváltása együttesen álltak (G. Fekete 2001). Ebben az új környezetben a helyi gazdaságfejlesztés célja kibővült, hiszen a helyi infrastruktúra biztosításán túl most már olyan egyedi támogatási csomagokat is ki kellett dolgozni, amelyek biztosították az adott település vagy térség növekvő versenyképességét a telephelyválasztási döntések befolyásolásában. Majd a közvetlen vállalkozói támogatásokat és a külső befektetők vonzását felváltotta a vállalkozások megtartásának igénye, illetve a támogatások területi és ágazati koncentrációja. A folyamat végén a hálózatosodás ösztönzése és a vállalkozóbarát környezet kialakításának igénye fogalmazódott meg célként a helyi gazdaság fejlesztői előtt (Mezei, 2006).

A helyi gazdaságfejlesztési célkitűzések módosulása egyúttal a gazdaságfejlesztési eszközrendszer változását is eredményezte: a közvetlen vállalati támogatások helyét egyre inkább átvette a versenyképesség növelését szolgáló közvetett gazdaságfejlesztési eszközök alkalmazása. Ebben a módosuló célrendszerben jelenik meg a külső gazdaságosság biztosításának követelménye, amely egyre inkább elvárásként fogalmazódik meg a vállalkozások részéről egy-egy telephellyel, településsel szemben. A helyi gazdaságfejlesztés során most már a település egészét kell vonzóvá tenni - meg kell teremteni azt a miliőt, amely a vállalkozások működését támogatja. Fontos tényező lehet pl. a lakókörnyezet minősége, a környezet állapota, a munkaerő képzettsége, rugalmassága, a munkakultúra, az iparág illetve a munkaerőpiacok specializációja stb. (Faragó 1990; Hrubí 2004).

A helyi gazdaságfejlesztés szereplői közül a legfelső, nemzeti szinten a központi kormányzat áll. Szerepe a helyi gazdaságfejlesztés megvalósulásában nyilvánvaló, sőt

rendkívül nagy az egyes fejlesztési célok megvalósulásában. Hozzájuk kapcsolhatjuk ugyanis a fejlesztéshez szükséges intézményrendszer kialakítását vagy például a szabályozási háttérnek a rendelkezésre állásának biztosítását. A föderalizált államok tagállamaiban ugyanígy fontos szerepet játszanak az egyes tagállamok központi kormányzatai (Horváth, 1998).

A következő szint a területi szint, melynek szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben országonként rendkívül differenciált, többnyire a szabályozási háttér és a közigazgatási rendszer a meghatározó tényező. E szint szerepe Európa nyugati részén az 1990-es évek elején értékelődött fel, ezt támogatta az Európai Unió is. Ezen a szinten meghatározó szerepet játszanak gyakorlati tapasztalatok szerint a közreműködők közül főként a regionális önkormányzatok, helyi önkormányzatok, önkormányzati társulások, fejlesztési ügynökségek, vállalkozások, tudástranszfer intézmények, civil szervezetek és a lakosság (Pálné Kovács, 1999).

A helyi kormányzat szerepe alapvető, sőt néhány ország esetében kizárólagosnak mondható a helyi gazdaságfejlesztés folyamatában. Ezt többnyire három tényező befolyásolja: elsőként az uralkodó politikai irányvonal, a jogszabályi környezet és végül az önkormányzati szervezet. A politika irányvonala a célokra, illetve azok megvalósításának módszereire gyakorolnak jelentős hatást. Bár az önkormányzatoknak közvetlenül nincsenek kötelezően teljesítendő gazdaságfejlesztési feladatai, a jogszabályi környezet mindenképp meghatározó szerepet játszik az önkormányzatok kötelezettségei és cselekvési mozgásterének milyenségében. Az önkormányzat szervezete pedig szintén befolyásolja a fejlesztés során végrehajtandó feladatok sikerét, hiszen azok megvalósításának módszere illeszkedni fog a meglévő struktúra adottságaihoz. A problémák kezelésére a megoldás a hálózatokban van. Ennek a szemléletnek a jellemzője, hogy csökkenő szerepet szán az államnak, ehelyett lépnek be a problémák specifikumaitól függően igény szerint módosítható hálózatok, tehát növelné a gazdaságfejlesztésben résztvevők körét. Megjelenik a városok és vonzáskörzetük egységes egészként való kezelése is (Bajmócy, 2011).

A helyi gazdaságfejlesztés túlmutat a központi gazdaságfejlesztési, támogatáspolitikai eszközök helyi allokálásán és alkalmazásán, más hangsúlyokat érvényesítő célok alapján működik, és újszerű módszereket igényel. Alapfeltétele az egyes helyek, térségek adottságainak, sokszínű erőforrásainak, társadalmi, gazdasági, környezeti struktúráinak, kapcsolatainak földrajzi szemléletű ismerete. Emellett a gazdaságfejlesztési beavatkozások más (szociális, kulturális, természetvédelmi) fejlesztési beavatkozásokkal való integrációjának még nagyobb és közvetlenebb szerepe van. A „helyi” jelző pedig

kijelöli a beavatkozás, megvalósítás területi szintjét. Ez lehet egy település, településrész, de települések összessége is, így egy mikrotérség vagy kistérség, sőt akár a regionális szint is. A helyi gazdaságfejlesztésnek tehát van egy földrajzi kerete, egy térbeli vetülete (Czene-Ricz, 2010).

A gazdaság helyi viszonyainak újraszervezésében alkalmazható a vállalkozásösztönzés, a vállalkozások közötti együttműködés, a lakosság vásárlói tudatosságának erősítése, a közvetlen termelői-fogyasztói kapcsolatok elősegítése, továbbá közösség-szervezési akciók, annak tudatosítására, hogy az emberek maguk is sokat tehetnek saját környezetük gazdasági talpra állításáért. Kifejezett cél, hogy az adott gazdasági tevékenység eredményei helyben hasznosuljanak, akár mint megvásárolható termék, elérhető szolgáltatás, vagy mint munkahely és jövedelem. Vagyis a helyi gazdaságfejlesztés nem egyszerűen helyi, hanem helyi érdekű gazdaságfejlesztés. A helyi piacot kívánja a helyi vállalkozások és gazdasági tevékenységek ösztönzésével támogatni, a helyi közösség érdekében. Célja tehát nem kizárólagosan gazdasági, hanem meghatározóan közösségi és társadalmi: a helyi lakosság életminőségének javítása, nem pedig a bármi áron történő profitmaximalizálás (Czene-Ricz, 2010).

A helyi gazdaságfejlesztés legfontosabb jellemzői

- helyi kezdeményezésre vagy annak bátorításával jön létre;
- helyi elköteleződéssel jellemezhető, azaz helyi szereplők (önkormányzat, vállalkozások, civil szervezetek és lakosság) együttműködésében, részvételével és érdekében valósul meg;
- elsősorban helyi eszközökre, belső erőforrások felhasználására épít, a külső eszközöknek és erőforrásoknak elsősorban átmeneti ösztönző szerepük van; autonóm, egyedi, helyhez illő megoldásokat keres;
- a helyi közösség ellenőrzése mellett valósul meg; a helyi „piac” szervezésére irányul;
- a fejlesztett gazdasági tevékenység eredményei alapvetően helyben hasznosulnak;
- a gazdasági célok mellett helyi közösségi, társadalmi célokat vállal; önmagát építő folyamatként valósul meg, stratégiai szemlélettel.

Minden közösség olyan helyi feltételekkel rendelkezik, mely segítheti vagy hátráltathatja a gazdasági fejlődést. A helyi gazdaságfejlesztési stratégia ezeken a helyi körülményeken alapul. Az erős helyi gazdasághoz a közösségnek együtt kell működnie, meg kell értenie erősségeit, gyengeségeit, lehetőségeit és a veszélyeket, és azoknak megfelelően

kell cselekednie. Ha ez megtörtént, a terület vonzóbbá válik a vállalkozások, dolgozók és a támogató szervezetek számára (Swinburn et al, 2004).

A helyi gazdaságfejlesztést erősíti a helyi termékek megléte/előállítása/értékesítése. A helyi termék fogalmának megközelítése két irányból lehetséges. Egyrészt – a termék helyhez kötöttségét és tájjellegét hangsúlyozva – helyi terméknek tekintjük a helyben megtermelt vagy összegyűjtött alapanyagokból, helyben kialakult eljárások (receptek) alkalmazásával, többnyire kisüzemi keretek között előállított, esetleg csomagolásukban is helyi anyagokat, helyi kulturális elemeket felhasználó - ily módon a hely sajátosságait megjelenítő - termékeket. Másrészt a helyi munkaerővel a helyi – kb. 50 km sugarú körön belüli – lakossági igényeket kielégítő termékek sorolhatók ebbe a körbe. Mindkét értelmezésben a globalizációval szemben a helyi termelés és értékesítés felértékelődése jelenik meg. Az első megközelítésben az egyediségen, a másodikban a külső behozatal kiváltásán, a helyi ellátáson van a hangsúly.

A helyi termékek előállításának növelése térség/vidékfejlesztési szempontból fontos, mert: hozzájárul a térségben élők, a termékek előállításába és értékesítésébe bekapcsolódó lakosok megélhetésének, a helyi foglalkoztatás és a térségi jövedelemtermelő képesség növeléséhez; az egészséges, környezetbarát termékek fogyasztásán keresztül javítja a lakosság életminőségét, - programot, ajándéktárgyakat biztosít a térségbe látogató turisták számára, ezzel javítja a térség turisztikai kínálatát, - hozzájárul a térség arculatát formáló, a térséggel azonosítható szimbólumrendszer formálásához, a térség önazonosságának erősítéséhez (G. Fekete, 2013).

Elsősorban helyi erőforrásokból, helyi eszközökkel valósulnak meg, de fontos lehet a külső finanszírozás is. A külső források leginkább a HGF beindításához szükségesek, de hosszú távon a saját erőforrások kell, hogy a döntő szerepet játsszák. A projektek megvalósításának pénzügyi feltételei között hangsúlyos az a kritérium, hogy hosszú távon megfigyelhető-e a fokozatos elmozdulás az önfinanszírozás, megtérülés felé (idővel önállósodni tud-e a projekt a külső forrásoktól). Hosszú távon a pénzügyi fenntarthatóság szükséges (Nagy, 2017).

2.5. Pályázati rendszer Romániában 2014-2020 között

A romániai pályázati rendszer vizsgálata fontos a témám szempontjából, ugyanis Felcsíkon a növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozó gazdálkodók élnek a

pályázati lehetőségekkel, akár tenyészállatok beszerzése, akár mezőgazdasági gépek beszerzése céljából.

A 2007 utáni években a romániai mezőgazdasági szereplőknek az elsődleges problémát a verseny jelentette, ugyanis jelentős nehézséget jelentett a régi tagállamok mezőgazdasági termelőivel felvenni a versenyt, amelynek egyik magyarázata a tőkehiány. Az állattenyésztési ágazatok jövedelmezősége visszaesett, ugyanakkor a növénytermesztés és az állattenyésztés esetében is kijelenthető, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozást követően a hazai termelésű, állati és növényi eredetű élelmiszerek aránya a lakossági fogyasztásban jelentősen csökkent, kivitelük viszont nem nőtt (Cecilia et al. 2013). A csatlakozás után kibontakozott válság tovább gyengítette Románia gazdasági helyzetét. Ugyanakkor a válságot követően, 2010 után Románia mezőgazdasági outputja folyamatosan növekedett, amelynek egyik alapvető oka az volt, hogy javult a mezőgazdasági termelékenység. A csatlakozást követően, az új támogatási rendszer keretén belül, a területalapú támogatások által a gazdák az egy hektárnál nagyobb megművelt parcellákra pénzbeli támogatásban részesültek. Ennek ösztönző szerepe volt, ugyanis ez által olyan földterületek is bekerültek a termelés körforgásába, amelyek a csatlakozás előtti időszakban nem voltak megművelve és használva. Tulajdonképpen a csatlakozás utáni nyolc évben a nagyobb gazdaságok jelentős növekedése ment végbe, a kisebb gazdaságok gazdasági tevékenysége megszűnt, de a közepes gazdaságok esetében is szintén egy növekedés ment végbe (Unguru, 2017).

A 2014-2020-as Regionális Operatív Program (ROP) a 2007-2013-as Regionális Operatív Program utódja és egyike azon programoknak melyen keresztül Románia lehívhat úgy strukturális, mint befektetési alapokat a 2014-2020-as Regionális Fejlesztési Uniós Alapokból (FEDR). A 2014-2020-as ROP általános célja A gazdasági versenyképesség növelése és a helyi és regionális közösségek életszínvonalának javítása, az üzleti környezet, az infrastrukturális feltételek és szolgáltatások fejlesztése által, amely a régiók hosszútávú, fenntartható fejlesztését biztosítja, képes hatékonyan kezelni a forrásokat, értékesíteni az innovációs képességet és képes elsajátítani a technológiai fejlődést. A program képes kiküszöbölni a fejlett és kevésbé fejlett régiók közötti eltéréseket gazdasági és szociális téren egyaránt. Keretösszeg A 2014-2020-as ROP összkereke 8,25 milliárd euró, ami 76,8%-os (kb.3,54 milliárd euró) növekedést jelent a 2007-2013-as összkerekezhez viszonyítva és kétszer annyi támogatási programot, 12-t a korábbi 6 helyett (<https://www.pndr.ro>, 2014).

A 2014-2020-as PNDR stratégiai prioritásai:

1. az élelmiszeripar strukturális megváltoztatása és versenyképessége

2. a természetes erőforrások menedzselése
3. a vidéki területek kiegyensúlyozott fejlesztése, a Partnerségi Megállapodásnak megfelelően
4. a gazdaságok életképességének növekedése és korszerűsítése, nyitottság az új piacok felé és a mezőgazdasági termékek feldolgozása
5. a mezőgazdász generációk fiatalítása a fiatal gazdák támogatásán keresztül
6. az alapvető vidéki infrastruktúra javítása, a befektetések vonzására vidéken, munkahelyteremtés és területi vidékfejlesztés
7. a vidéki gazdaságok változatosságának támogatása a nem mezőgazdasággal foglalkozó KKV-k fejlesztése alapján
8. a gyümölcstermesztési szektor fellendítése, mint különös igényekkel rendelkező szektor, sajátos pályázati alprogramok alapján
9. olyan területi fejlesztés, amely a vidéki közösség feladatkörébe hárul, a LEADER program megközelítésén keresztül. A LEADER transzverzális képessége javítja a versenyképességet, az életszínvonal minőségét, a vidéki gazdaságok változatosságát, valamint a szegénység elleni küzdelmet és a társadalmi kirekesztést (Hargita Megyei Agrárkamara, 2014).

Romániában a legtöbb mezőgazdasági pályázat célba ér, azaz valamennyi kiírásra van elegendő jelentkező, sőt inkább a túljelentkezés a jellemző. Az Országos Vidékfejlesztési Program 2014–2020-as pályázati kiírásai gyakorlatilag célegyenesbe értek: A Vidéki Beruházásokat Finanszírozó Ügynökség az egyre szeszélyesebb időjárás miatt arra ösztönzi a gazdákat, hogy minél többen kössenek agrárbiztosítást. Sikeresen megnyert uniós pályázattal – a szőlészetet leszámítva – a mezőgazdaság minden területéről visszatérítik a biztosítási költségek nagyobb részét. 2020-ban már csak olyan mezőgazdasági pályázatokra lehet számítani, amelyek alacsonyabb érdeklődés hiányában megmaradtak az adott kiírás keretösszegéből, és ezeket újabb kiírásokhoz csoportosítják át (<https://www.afir.info>, 2020).

2.6. Az agrárium intézményrendszere Hargita megyében

Romániában a mezőgazdaságnak minisztérium szintű irányítása valósul meg a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium keretében. A minisztérium alá tartozó megyénként szerveződő Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóságok feladata a központi politikák és stratégiák végrehajtásának helyi szintű biztosítása. A mezőgazdasági

tevékenységet, mivel rendkívül szerteágazó gazdasági ágazat, számos központi és helyi intézmény tevékenysége érinti. Az intézményrendszer vizsgálata fontos, mivel a pályázati támogatások kifizetésétől, a talajvédelmi munkálatokig, a tanúsításoktól a laboratóriumi vizsgálatokig az alábbi intézményeken keresztül valósíthatjuk meg.

Állami Intézmények

Az Állami Vagyonkezelési Ügynökség (ÁVÜ) (Agentia Domeniilor Statului – ADS - az 1990/15-ös törvény hatására a mezőgazdasági irányultságú gazdasági társaságok privatizálására jött létre. Feladata továbbá ezen cégekkel kötött koncessziós szerződések keretében az állam magán és közvagyonában lévő mezőgazdasági területeinek hasznosítása (<http://domeniilestatului.ro>, 2020).

A Nemzeti Talajjavító Hatóság (Administrația Națională a Îmbunătățirilor Funciare), azzal a céllal jött létre, hogy kezelje, karbantartsa és biztosítsa az állami tulajdonban lévő öntöző és vízelvezető csatorna rendszerek nyilvántartását és kihasználását, intézkedéseivel csökkentse a talajeróziót, biztosítsa a megfelelő gátrendszert, védekezzen az árvizek és jegesedések valamint egyéb időjárási jelenségek ellen. Emellett a hatóság feladata tanulmányok, projektek kivitelezése, valamint tanácsadás nyújtása a talajminőség javítását célzó projektek kialakításában. Az intézmény elsősorban az öntöző rendszerek kiépítésében és fenntartásában játszik jelentős szerepet, nemzetközi tapasztalatok és együttműködések közvetítésével, tájékoztatással és szolgáltatások nyújtásával és öntözőberendezések értékesítésével. Hargita megyében az öntözési technológia még nem eléggé elterjedt, a források hiánya miatt kiépítése és fenntartása nem megoldott (<https://www.anif.ro>, 2020).

A növényfajták bejegyzésével és ellenőrzésével a Termesztett Növényfajták Ellenőrző és Nyilvántartó Intézete (Institutul de Stat pentru Testarea si Inregistrarea Soiurilor) foglalkozik. A meghatározott metodológia alapján és vizsgálatot követően bejegyzett új fajták regisztrálásra kerülnek és nyilvánosan is megjelennek a hivatalos Katalógusban. Az intézet minden bejegyzett fajta magját köteles tárolni (<https://istis.ro>, 2020).

Nemzeti Állatnemesítő és Szaporító Ügynökség - Agentia Nationala pentru Ameliorare si Reproductie in Zootehnie „Prof.dr.G.K.Constantinescu” (A.N.A.R.Z.) a mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium égisze alatt működő közintézmény, amely tevékenysége a nemesítés, szaporítás, megőrzés, és a genetikai erőforrások megőrzése (<http://www.anarz.eu>, 2020).

A Bioélelmiszerek Intézete (Institutul de Bioresurse Alimentare) állami kutatóintézetként jött létre, amely hazai és nemzetközi kutatási programokból, és

tevékenységéből eredő szolgáltatásokból tartja fenn magát (laborelemzések, termelés, tanácsadás stb.) (<https://www.bioresurse.ro>, 2020).

Országos Vetőmag-minősítő Felügyelőség (Inspectia Nationala pentru Calitatea Semintelor) a minisztérium keretében a vetőmagvak eredetének és minőségének tanúsításáért, ellenőrzéséért és nyomon követéséért felel. Emellett jóváhagyja és felügyeli a vetőmagvak előállítását végző gazdasági társaságokat a termelés teljes folyamatában (<https://www.madr.ro>, 2020).

A mezőgazdasági ismeretek terjesztésében az Országos Mezőgazdasági Szaktanácsadó Ügynökség (Agentia Nationala de Consultanta Agricola - A.N.C.A.) hivatott az állami feladatokat ellátni (www.madr.ro/agricultura, 2020).

A fenti feladatok ellátását helyi szinten a megyei Agrárkamarak végzik, köztük a Hargita Megyei Agrárkamara is. A megyei tájékoztatási és képzési tevékenységet a gyakorlatban kiegészítik különböző civil és egyházi (karitatív) szervezetek. Az Európai Unióhoz való csatlakozás és az arra való felkészülés számos olyan intézmény létrehozását eredményezte, amelyek a támogatások hatékony elosztására hivatottak.

A Vidékfejlesztési és Halászati Kifizetési Ügynökség (Agenția de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit - APDRP) biztosítja az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală - FEADR) származó támogatások technikai és pénzügyi lebonyolítását, ezt megelőzően pedig a SAPARD program teljes lebonyolításáért és ellenőrzéséért volt felelős. Az ügynökségnek regionális központjai és megyei irodái (Oficiul Județean de Plăți pentru Dezvoltare Rurală și Pescuit – OJPDRP, 2017.) is működnek, Hargita megyében is (<https://www.finantare.ro>, 2020).

A minisztérium alatt működő Mezőgazdasági Kifizetési és Intervenciós Ügynökség (Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură - APIA) az Európai Unióhoz való csatlakozás óta az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból (Fondul European pentru Garantare în Agricultură - FEAGA) származó támogatások lebonyolítását végzi. Az Ügynökség terület alapú direkt támogatások és a Közös Agrárpolitikának megfelelően a kereskedelmi működést elősegítő piaci beavatkozások segítségével fejti ki támogató tevékenységét. Az ügynökség működteti az export-import minősítő és jótállási rendszert, valamint kialakítja és megvalósítja a beavatkozási rendszert. Az intézménynek a központi és 42 megyei központja mellett 210 helyi központja is van (APIA, 2017).

A Vidékfejlesztési Igazgatóság – A Nemzeti Vidékfejlesztési Program Irányító hatósága (Direcția Generală Dezvoltare Rurală Autoritate de Management pentru Programul

Național de Dezvoltare Rurală – PNDR) koordinálja a megyei Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Igazgatóságok tevékenységét. Az Igazgatóság külön struktúrákban látja el az Európai Unió programok, a LEADER program irányítását, a tájékoztatást és az ellenőrzést stb., emellett helyet ad a Hegyvidéki Területek Nemzeti Ügynökségének is (<https://www.pndr.ro/>, 2020).

A mezőgazdaság speciális területét képviseli a szintén a minisztérium fennhatósága alatt működő Országos Halászati Hatóság (Agentia Nationala pentru Pescuit si Acvacultura), amely kiegészül a Halászati Igazgatósággal, a Halászati Operatív Program irányító hatóságaként működő szervezettel. Hargita megye a Brassóban működő Regionális Központoz tartozik (<http://www.anpa.ro>, 2020).

A felsorolt intézményeken kívül még számos speciális területen működnek a mezőgazdasághoz kapcsolódó tevékenységet folytató szervezetek:

- Mezőgazdasági Könyvelési Információk Hálózata
- A Zöldség- és Gyümölcsfélék Termesztésének Technikai Ellenőrzését végző Állami Felügyelőség
- A Műtrágyák Használatát Ellenőrző Állami Felügyelőség
- Borászat Technikai Ellenőrzését végző Állami Felügyelőség
- Génmódosított Élőlények Ellenőrzését végző Állami Felügyelőség
- Mezőgazdasági termékek és Élelmiszerek Jóváhagyását és Felügyeletét végző Szervezetek
- Román Hagyományos és Ökológiai Termékek Országos Hivatala
- Országos Erdőgazdálkodási Hivatal
- Hargitaa Megyei Erdészeti Igazgatóság
- Csíkszeredai Erdészeti Hivatal (Hargita Megye Fejlesztési Stratégiája 2014-2020, 2014).

A következő fejezetben bemutatom a Csíkdánfalva községben végzett kutatásom, amelyhez a felcsíki gazdálkodó lakosság és szarvasmarha tartók segítségét kértem.

3. Saját vizsgálat

3.1. Kutatás célja, kutatási kérdések

A mezőgazdálkodás vizsgálata során szekunder adatállomány mellett primer adatforrásokat is használtam. A primer gazdasági szektort a Hargita megyében található Csíkdánfalva községben végeztem. Kutatásom célja megvizsgálni a csíkdánfalvi szarvasmarha tartók helyzetét, valamint felmérni, hogy az utóbbi évek alatt milyen pozitív, vagy negatív változások következtek be. Empirikus kutatásom célja alapvetően arra irányult, hogy megvizsgáljam, a Hargita megyében található Csíkdánfalva község mezőgazdasági helyzetét, a mezőgazdaság jövőbeni alakulásának kilátásait a településen.

Kutatásom során a válaszadóktól az alábbi kérdésekre keresem a választ:

- Igénybe veszi-e a pályázatok kínálta lehetőségeket?
- Ha a gazdálkodó pályázott, az elnyert támogatást milyen fejlesztésre fordította?
- Befolyásolja-e a gazdálkodási terület nagysága a jövedelem mértékét?
- Befolyásolja-e a gazdálkodási terület nagysága az alkalmazottak számának változását?
- Befolyásolja-e a gazdálkodási terület nagysága a gépesítés mértékének növekedését?
- A gépesítés mértéke hatással van-e jövedelem mértékére?
- Befolyásolta-e az értékesítési lehetőségeiket a hiper- és szupermarketek megjelenése?
- Szükség esetén találnak-e bedolgozót a kézi munka elvégzésére? A gazdaság növekedésével jönnek-e létre új munkahelyek?
- A gépesítés mértéke befolyásolja-e az alkalmazott humán munkaerő létszámát?
- Mekkora a gépesítés mértéke a gazdaságukban?

Kutatásomat a település lehatárolásával kezdem, bemutatva Hargita megyét és azon belül Csíkdánfalva község elhelyezkedését, történetét, a település helyzetét.

3.2. A vizsgálat helyszíne, Csíkdánfalva

Ebben a fejezetben bemutatom Csíkdánfalvát, ahol a kutatásomat végeztem, de bevezetőként néhány mondatban a környezetéről is írok.

Hargita megye nem csupán a Keleti-Kárpátok központi Hargita elnevezésű hegycsoportját foglalja magában a Csíki-havasokkal, hanem az előbbinek az északi

folytatásában található Görgényi-, és az észak-keleti határhegyeket, a Gyergyói-havasokat, meg a Nagyhagymás hegycsoportot, valamint a megye nyugati harmadában a Küküllők dombvidékét, illetve a megyét északon záró Kelemen-havasokat is. Nem véletlen tehát, hogy a megye területének 60%-a hegy-, illetve dombvidék. Lakott területei között pedig megközelítően 400 m-es szintkülönbség van.

A Felcsíki-medence két szintre tagolódik: egy felső (3, ábra) és egy alsó szintre. A felső szint 780-850 m magasságú, javarészt vulkáni agglomerátumokból felépülő szint. Ezen a szinten még nem különül el rekeszekre a Csíki medencesor. Az alsó szint kizárólag negyedkori üledékekkel borított, magassága 670-740 méter. Az eléggé felszabdalt, vulkáni plató jellegű 780-850 méteres szinten a medence kiterjedése É-D irányban 22 km, Ny-K irányban 20 km (Borsy, 1998).

2. ábra: Csíkdánfalva elhelyezkedése a kistérség térképén

Forrás: <https://www.google.com/maps>

Hargita megye egyik legnagyobb, legszebb és, talán legjelentősebb nagyközsége, Csíkdánfalva község (4. ábra) a Keleti Kárpátokban, a Felcsíki-medence középső részén helyezkedik el. A Felcsíki-medence az erdélyi medence keleti peremén emelkedő Hargita-hegység vulkáni vonulata és a Keleti Kárpátok központi csoportjához tartozó Csíki-havasok közé ékelődik be.

3. ábra: Csíkdánfalva község látképe

Forrás: <https://www.facebook.com/csikdanfalva>

Az Olt folyó észak-dél irányba szeli át a falut, északon Csíkkarcfalva, délen Csíkmadaras, nyugaton a Hargita hegyvonulata, keleten a Csíki-havasok képezik a falu határát. A Csíki medencesor kialakulása szoros kapcsolatban van a Keleti Kárpátokban lejátszódó hegységképződési folyamatokkal, különösképpen a Kelemen-Görgény-Hargita vulkáni vonulatának harmadkor végi és negyedkor eleji magmatizmusával. A medence kialakulásában jelentős szerepet játszottak a fő mélyszerkezeti vonal mentén kialakuló vulkáni apparátusok, melyek több fázisban, robbanásos kitörések révén óriási mennyiségű lávát és piroklasztitot termeltek (Ciangă, 2002).

Csíkdánfalva község földrajzi formája szabálytalan sokszög, amely határán folyik az Olt folyó és a falut a vasútvonal szeli át. Tengerszint feletti magassága 612 m. A helységtől mintegy 100-200 méterre megjelennek a kisebb dombok, melyek művelhető mezőgazdasági területek. Magasságuk nem haladja meg a 150-200 métert. Kelet és nyugat irányban ezek a

dombok fokozatosan emelkednek, erdős területekké alakulnak, végül eléri a havasi legelők szintjét, az 1500-1600 méteres tengerszint feletti magasságot. Mindezen domborzati formák között sík területen fekszik Dánfalva község.

Csíkdánfalvát autóval a Felcsíki-medencén áthaladó 12-es országúton lehet megközelíteni, legközelebbi város tőle délre Csíkszereda (20 km), északra pedig Gyergyószentmiklós (36 km). Az országúttal párhuzamosan halad végig a medencén a vasútvonal is, Dánfalva vonatmegállója a központtól körülbelül 500 m-re található. Gyorsvonat járatok nem állnak meg, viszont személyvonat járat rendszeresen. Repülőtér legközelebb Marosvásárhelyen, vagy Brassóban található.

Csíkdánfalva község éghajlatát hegyvidéki éghajlat jellemzi, hosszú hideg telek és viszonylag meleg nyarak. Mivel Dánfalva környékét erdővel borított elég magas hegyek övezik, amelyek a légtömegeknek kedvező menedéket nyújtanak, a hegyközi medencékre jellemző tipikus éghajlat az uralkodó. A téli középhőmérséklet -14 és -20 C fok között, a nyári $18-28$ C° között változik. 1938-ban -38 C°-ot is mértek télen, 1996 nyarán 30 fokon felüli meleget. Dánfalva nem szenved hiányt csapadékban sem télen, sem nyáron (Ciangă, 2002). A Csíkszeredai meteorológiai állomás adatai szerint az évi csapadékmennyiség 550-1000 mm.

Csíkdánfalva község vízhálózati rendszere is földrajzi fekvéséből adódik. Legnagyobb folyója az Olt, amely mintegy 30 km-re a Nagy-Hagymásból ered 1793 méter tengerszint feletti magasságban. Ez a folyó egyben Csíkdánfalva község határát képezi, a környék vízgyűjtője: bal oldali pataka a Lesőd-patak, ez a falu szélén torkollik az Oltba, jobb oldali pataka a Madicsa-patak, a Gödör-vize, Lok-pataka, Tósára-pataka. Valamennyien a falu határában ömlenek az Oltba. Figyelemre méltó a Tósára patakának hőmérséklete, amely télen-nyáron $10-12$ C°, ebből adódóan télen sem fagy be, tiszta patakvízzel látja el a falu két tizedét. Ugyanezt mondhatjuk az Olt folyóról és a mellékvizeiről is, amelyek hőmérséklete ugyan télen mínusz fok alá csökken, de bővizűek, sőt esős évszakokban, hó olvadáskor néha ki is lépnek medrükből, kisebb-nagyobb károkat okozva a gazdaságoknak.

A Keleti Kárpátok nyugati peremén húzódik a neogén kori vulkáni hegynyulat. Bár az aktív vulkánosság korszaka rég lezárult, a mélyben lassan kihűlő vulkáni „tűzhelyekből” még ma is nagy mennyiségű utóvulkáni gáz szabadul fel. Ezek a gázok a vulkáni vonulatot és a környező területeket felépítő kőzetrétegek repedései mentén emelkednek a felszínre, keverednek a kismélységi, felszín alatti vizekkel és részben oldódnak bennük. Így keletkezik ezen a területen az ásványvizek sajátos típusa, a „borvíz”. Románia legfontosabb ásványvíz készleteit éppen ezek a nagy változatosságban feltörő szénsavas vizek alkotják (Cocean és

Dezsi, 2001). Földrajzi helyzete alapján a medence központi övezetének szénsavas, bikarbonátos, magnéziumos, kalciumos forrásai közé tartozik a Csíkdánfalvi Dugás fürdő.

A növényzet a természeti elemek fontos alkotórésze, szerepe a turizmusban a növényzeti övezetek összetételének vizsgálata, a maradványnövények, növényzeti torzulások, a növények kora és méretének kutatása. A növényzet alapvető jellemzője az övezetesség, elterjedése az éghajlattól függ. A falu határában fellelhető erdők nagyrészt tűlevelűek, 95%-ban találunk lucfenyőt (*Picea abies*), népi nevén „veress fenyő”. Foltokban található a jegenyefenyő (*Abies alba*) és a lucfenyő elegye. Erdei fenyő (*Pinus sylvestris*) és fekete fenyő (*Pinus nigra*) csak ritkán fordul elő a lucfenyő erdők szélében, legelőkön. A bükk-, juhar-, rakottya és nyárfa szintén elvétve fordul elő a lucfenyők között. Nagyon gyakoriak a mogorósok (*Coryllus avellana*) az erdők aljában. A havasi legelőkön uralkodik a törpefenyő (*Pinus mugo*) és a közönséges boróka (*Juniperus communis*) (Dorgo, 2003).

Sokféle ehető és mérgező gomba található ezen a környéken, a leggyakoribb ehető gombák az őzlábgomba (*Macrolepiota procera*), vargánya (*Boletus aestivalis*), erdei csiperke (*Agaricus elvensis*). Növényi ritkaságok, amik Dánfalva területén fellelhetők, a kockáskatu liliom (*Fritillaria meleagris*) és a zergeboglár (*Trillium europaeum*). A kockáskatu liliom maradványnövénynek (endémikus) számít. Az endémizmus a növénytanra jellemző, olyan növényfajokat foglal magába, amelyek csak egy bizonyos területre jellemzőek. Továbbá Csíkdánfalva területén fellelhető az erdei pajzsika (*Dryopteris filix-mas*), hölgypáfrány (*Athrium filix femina*), erdei zsurló (*Equisetum sylvaticum*), vörös és fekete áfonya (*Vaccinium vitis-idaea* és *Vaccinium myrtillus*) (Dorgo, 2003).

Mint minden székely falu, Csíkdánfalva is falurészekből, az úgynevezett tizesekből tevődik össze: Oltfalva, Felszeg, Középszeg, Város. Felszeghez tartozik Kishegy falurész, Városhoz Ré. Az 1700-as évek végéig a térképeken Oltfalva külön településként szerepel. Ma teljesen összenőtt, a falu egy része.

Csíkdánfalvát az 1614-es lustra, vagyis katonai összeírás szerint 106 család, azaz mintegy 530 személy lakta, többségében lófők és szabad székelyek, de voltak jobbágyok, zsellérek és szolgák is. Másfél évszázad múlva a lakosság száma 200 fővel nagyobb. 1773-ban 103 gyalog és 38 határőr katonát, valamint 15 jobbágy családfőt tartottak nyilván (Vofkori, 1998).

A XIX. században Dánfalván egy erőteljes népességyarapodás észlelhető. Lakossága 1850-ben 1907 személy, 1900-ban 2437 - melyből 2307 római katolikus, 127 görög katolikus, 3 református vallású. 1950-ben pedig 2769 fő volt feljegyezve (Vofkori,

1998). Az utóbbi időben népessége csökkenő tendenciát mutat, ma lakossága szinte annyi mint a századfordulón, 2503 fő 822 házzal. A falu lakói, a 3 román és 2 cigány nemzetiségű családon kívül magyar anyanyelvűek, székelyek. A lakosságnak az utóbbi években történt nagyméretű elvándorlása (a jobb kereseti lehetőség reményében), a lakosság csökkenéséhez vezetett.

2. táblázat: Népesség, etnikumok Csíkdánfalván (fő/%)

	1977	1992	2002	2011
Összlakosság	2 583	2 403	2 315	2 292
Román etnikum	22 (0,9%)	11 (0,5%)	19 (0,8%)	14 (0,6%)
Magyar etnikum	2 561 (99,1%)	2 387 (99,3%)	2 287 (98,8%)	2 259 (99,1%)
Roma etnikum	0 (0,0%)	5 (0,2%)	9 (0,4%)	6 (0,3%)
Német etnikum	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
Egyéb etnikum	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	13 (0,0%)

Forrás: Népszámlálási adatok, 1977-2011

3.2.1. Gazdasági tevékenység, ipar

Ősi foglalkozásukhoz hűek maradtak a dánfalviak, alapfoglalkozásuk most is a földművelés és állattenyésztés. Mivel a burgonya termesztés jövedelmezőbb és alapelemként is szolgál, egyre nagyobb területeken foglalkoznak ezzel. A kalászos növények közül többségben búzát termelnek a valamikori rozs helyett. Megtaláljuk az árpa zab és cukorrépa földeket is. 60 évvel ezelőtt a családok ipari növényt is termesztettek, főleg kendert, kevesebb lent, mivel ebből állították elő házilag fonással, szövással a fehérneműhöz, ágyneműhöz, asztalneműhöz szükséges anyagot. 1989 után nem termelnek se lent, se kendert. Még mindig jövedelmezőnek bizonyul a szarvasmarha tartás, mivel a tejtermékek feldolgozása helyileg biztosított a szomszédos két faluban, Madarason és Karcfalván. Most is foglalkoznak juh tenyésztéssel, de mivel a gyapjú feldolgozására a

közelben nagyobb ipari létesítmények nem épültek, csak a helyileg felhasználható mennyiséget állítják elő (Ghereș, 2003).

A falut körülvevő erdők már a kezdetektől biztosították a másik fő megélhetést, a fakitermelésből származó jövedelmet. A kitermelt erdőket mindig csemete ültetéssel frissítették fel. Az 1700-as évekből írásos bizonyíték van arról, hogy a Habsburg dinasztia idején a családok azszerint jutottak erdős területekhez, ahány határőrt adtak (Vofkori, 1998).

Mivel Dánfalva bővelkedik gyorsfolyású vizekbe, ezeket vízi fűrészek hajtására fel is használták. 28 ilyen fűrészben dolgozták fel a kitermelt fenyőfát. A századunk elejétől deszkával kereskedett a dánfalvi nép. Régen vagy a közeli telepeken adták el a deszkát, vagy lajtorjás szekéren szállították eladásra Brassóba, Segesvárra, Marosvásárhelyre.

Ma már a termelők saját maguk épületanyagnak, bútornak dolgozzák fel a faanyagot, KFT-ken keresztül értékesítik.

Dánfalva híres volt vasköveiről és vasverető hámoráról. Nevezetes vashámorja volt a falutól nyugatra, a Bánya nevű helyen. Báthory Zsigmond idejében is már működött a vashámor, 1591-ből van feljegyzés, ami a hámor működését bizonyítja. Karcfalva határában még ma is találhatók vaskövek, a fejedelmek korában Dánfalvára szállították kiolvasztás céljából (Vofkori, 1998).

A falu határában lévő más természeti kincs a kaolin és a higanyérc.

Dánfalva egy másik altalajkincse az agyag, már 100 évvel ezelőtt is helyben használták fel. Az építkezni akarók maguk készítettek belőle téglát, a szintén itt működő 3 cserépgyár a fedéshez szükséges cserepet is előállította (ezek a gyárak 1965-ben megszűntek). Több mint 200 éves múltra tekint vissza a különböző égetési eljárásokkal nyert cserépedények készítése is. Kezdetben mázas kerámiát, főleg háztartási edényeket készítettek, majd az 1952-es évektől rátértek a speciális égetéssel nyert fekete kerámiára.

A művészeti szintre emelt iparág szintén hírnevet kivívó párja a szövés. Nagyon keresettek a gyapjúból szőtt csergék, szőnyegek, falvédők és egyéb rakottas szövésű munkák, amiket a dánfalvi asszonyok készítenek (Pisota, 1976).

Az ipar fejlődésével már az 1900-as évektől fokozatosan nő a különböző kisiparosok, gyári munkások száma. Ezekből az évekből számon tartják, hogy már akkor 6 szabó, 3 kerekas, 5 mészáros, 6 kiskereskedő, 6 kocsmáros, 28 fűrészmaster, 6 tímár, 3 szűcs, 8 cipész, 12 molnár, 8 kovács, 6 asztalos és számtalan ács kereste ezúton kenyerét (Vofkori, 1998).

Az 1960-as évektől a Csíkszeredában létesült gyárak új munkalehetőségeket kínáltak a Dánfalváról egyre többen ingázó fiataloknak, akik fokozatosan szakemberekké váltak a szakmai iskolák és a munkahelyi képzések által.

Az 1989-es évtől csökkent a gyári alkalmazottak száma, de szaporodtak azok, akik kis vállalkozásokba kezdtek és sokan vannak akik az építésben szerzett jártasságukat egyre inkább felhasználják nem csak hazai, hanem külföldi építőtelepeken is (Vofkori, 1998).

Dánfalván jelenleg közel 50 magánvállalkozás működik, főleg a kereskedelem és a ffeldolgozás területén mintegy 150 személyt foglalkoztatva, viszont a fizetések adójából nem származik jelentősebb jövedelem.

A falu életét tanulmányozva láthatjuk, hogy lakói mindvégig fogékonyak voltak az újra, a fejlődésre. Az 1850-es évekből fennmaradt naplótöredékek azt bizonyítják, hogy már akkor két tanerővel működő iskolája volt, amely egyházi iskolaként a csíknagyboldogasszonyi esperes-plébános igazgatása alá tartozott. Már akkor az oktatás ingyenes és kötelező volt 10 éves korig. 1924-ben bevezetik a román nyelvű oktatást, 1961-ig I-VIII osztályos általános iskolaként tartják nyilván (Vitos, 2002). A mai iskola épületét 1937-39-ben építették, ettől kezdve megindul a líceumi oktatás. 1989-ig hol mezőgazdasági, hol elméleti vagy szakismereti oktatást nyújtottak, jelenleg ismét mint elméleti líceum működik és ilyen irányú diplomát nyújt tanulóinak. A csíkdánfalvi Petőfi Sándor Iskolaközpont a felcsíki medence egyetlen középiskolája. Működésének keretén belül továbbképző tanfolyamokat szerveznek, vetélkedőket. A 2012-ben megnyert kormányprogramnak köszönhetően elkészült az iskola sportcsarnoka, az épületben levő tornatermet egy korszerű sportcsarnok váltotta fel.

A falu lakói szeretnek olvasni, már a világháborúk előtt létezett gazdaköri és ipartestületi könyvtár. Sajnos a háborúk pusztítása ezt sem kerülte el. Az 1945 után újralétesült községi és iskolai könyvtárak könyveiknek száma egyre nő. Ma már a tanulók 17.124 könyv közül válogathatnak. Ehhez hasonló mennyiségben találunk könyvet a községi könyvtárban.

A művelődési életben mindig hangsúlyt kapott a színjátszás. Már 1925-től az akkori színjátszó egyesület gyakran fellépett a tanítók által betanított színművekkel, népszínművekkel. A Művelődési Háznak szerződése van a szeredai színházzal, amely rendszeresen tart előadásokat a faluban. A művelődési ház még más rendezvényeknek is helyet ad, mint a Bogáncs néptáncgyűttes fellépéseinek, népzenei fesztiváloknak, kortárs találkozók megrendezésének, báb-színjátékoknak. A művelődési ház külső falán látható Zsigmond Márton művész mozaikja, egy nonkonfiguratív alkotással.

Csíkdánfalva kulturális rendezvényekkel, fesztiválokkal is gazdagítja a lakosok hétköznapijait. A község leghíresebb kulturális rendezvénye a Csíkdánfalvi Hagyományőrző Napok, amelyet a Csíkdánfalvi Ifjúsági Szervezet rendez a megyei Tanács, a helyi Tanács és a Communitász támogatásával (minden évben megrendezik augusztus elején). A rendezvény különféle vetélkedőket, játékokat foglal magába, kézműves kiállításokat, táncházat, koncerteket. Kétévente rendezik meg a Szentgyörgynapi állatkiállítást és gazdanapokat, ahol a környékbeli gazdák bemutatják jószágaikat, amelyek díjazásban részesülnek – szakértő döntőbizottság pontozza az állatokat. Ezen kívül íjász versenyeket, lovas-fogat versenyeket, főző versenyeket tartnak. Továbbá Gyermek Néptáncfesztiválokat rendeznek minden szeptemberben, a helyi Pántlika néptáncgyűttes a határokon kívül is bemutatta már népi táncaikat. A néptáncfesztiváloknak hagyományőrző céljuk is van, a mai ifjak is előszeretettel őrzik a hagyományokat

Az általános infrastruktúra vonatkozásában az úthálózat modernizálása a legfontosabb feladat, majd a szennyvízelvezetés és hulladékgazdálkodás megoldása, de ezek igen nagy költséggel járó feladatok. Dánfalván a hulladék szállítása és a szennyvíz csatorna kiépítése már megoldódott Európai Unió támogatásokból, és földgázvezetékekkel is ellátják majd a háztartásokat. A falut átszelő nemzeti út jó állapotban van, a falu közötti mellékutak viszont nincsenek leasztfalozva. Időnként homokkővel töltik fel a nagyon tönkrement részeket. A polgármesteri hivatal egyik elsődleges feladata a mezői utak javítása, ami létfontosságú a gazdálkodás szempontjából, átereszeket készítenek és az elkátyusodott részeket betömik. A távközlési lehetőségek Dánfalván a következők: telefon-, Internet hálózat, fax, postai szolgáltatások.

3. táblázat: Területhasználat Csíkdánfalván (km²)

	Terület (km ²)	Százalék (%)
Teljes közigazgatási terület	63,4	100,0%
ebből szántó	10	15,8%
ebből egyéb mezőgazdasági terület (legelő, gyümölcsös)	34,7	54,8%
ebből erdő	16	25,3%
ebből egyéb nem mezőgazdasági terület	2,6	4,1%

Forrás: MADR, 2014

3.3. Kutatási módszer, hipotézisek

Kutatásom során elsőként a dokumentumelemzés módszerét választottam, mely segítségével a vizsgált település adottságaival, meghatározott fejlődési irányával kerültem tisztába. Saját kutatásomat a település lehatárolásával kezdem, bemutatva Hargita megyét és azon belül Csíkdánfalva község elhelyezkedését, történetét, a település helyzetét, ahol a kutatást végeztem. Empirikus kutatásomban meghatároztam, hogy milyen módszerek alkalmasak a vizsgálandó feltételezések lehető legpontosabb feltérképezéséhez. A kvantitatív módszer (strukturált kérdőív) magas minta-elemszámú, statisztikai szempontból jól összehasonlítható adatok elemzésére alkalmas, míg a kvalitatív (interjú, fókuszcsoport) módszer alacsony minta-elemszám esetén, az egyéni vélemények, attitűdök rögzítésére és elemzésére alkalmas. A kérdőíves lekérdezés módszere mellett döntöttem, hogy minél átláthatóbb képet kaphassak Csíkdánfalva község gazdálkodóinak véleményéről. Ezért összeállítottam egy strukturált kérdőívet (1. sz. melléklet), mellyel a község gazdálkodóit keresem meg. A kapott eredmények felhasználásával Csíkdánfalva község Polgármesteri Hivatalának munkatársainak segítségével elkészítettük Csíkdánfalva község SWOT elemzését (ld. 2. sz. melléklet). Ezek mellett mélyinterjút készítettem Bőjte Csongor-Ernő helyi polgármesterrel.

A SWOT analízis egy egyszerűen felállítható modell, amelynek segítségével meghatározhatjuk a potenciális erősségeket, gyengeségeket, amelyek a közvetlen belső tevékenységekre vonatkoznak. A lehetőségek és veszélyek a külső tényezők, amelyeket nem befolyásolhatunk, alkalmazkodni tudunk hozzájuk és minimalizálni tudjuk a kockázatot, illetve stratégiákat készíthetünk arra az esetre, ha a szóban forgó események bekövetkeznek. A SWOT analízis célja, hogy egy adott szervezet, termék vagy szolgáltatás környezetét feltárja és segítse a menedzsmentet a döntéshozatalban.

Vizsgálatomat az alábbi hipotézisek mentén végeztem:

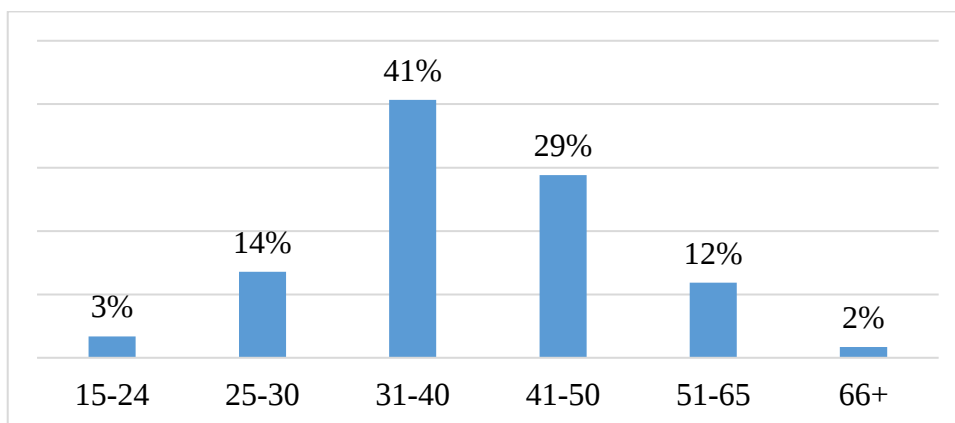
H1: Az alkalmazottak száma egyenes arányban áll a megművelt mezőgazdasági terület nagyságával és fordított arányban a gazdaság gépesítettségével.

H2: A megművelt mezőgazdasági terület nagysága egyenes arányban áll a gépesítés mértékével.

H3: A megművelt mezőgazdasági területen keletkezett haszon arányosan növekszik a terület nagyságával.

H4: A megművelt mezőgazdasági terület gépesítettségi foka egyenes arányban áll a mezőgazdasági terület jövedelmezőségével.

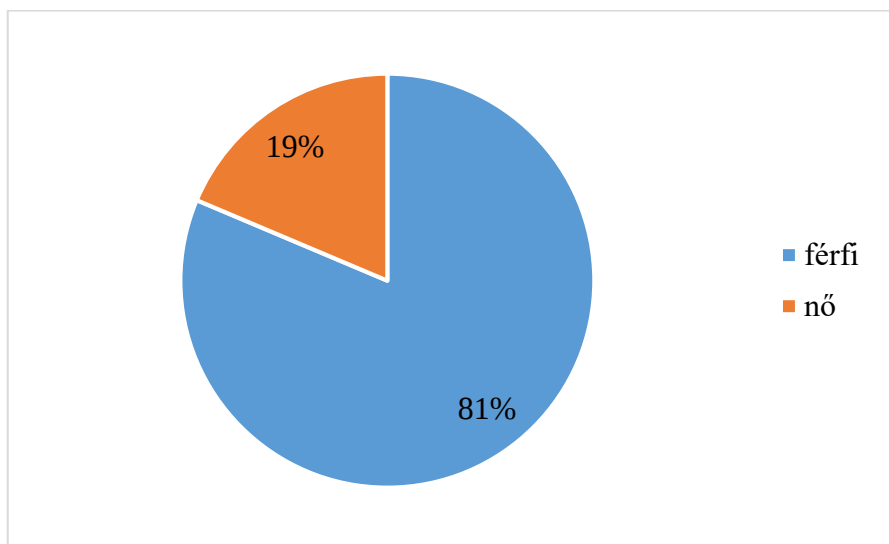
A kérdőívem 118 felcsíki gazdálkodó töltötte ki, melyeknek 3%-a 24 év alatti, 14%-a 25-30 év közötti, 41%-a 31-40 év közötti, 29%-a 41-50 év közötti, 12%-a 51-65 év közötti és 2%-a 65 éves elmúlt (4. ábra).

4. ábra: Korosztály szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A kérdőívem kitöltőinek 81%-a férfi, 19%-a nő. Felcsíkon a nők is aktívan kiveszik a részük a mezőgazdasági tevékenységekből (5. ábra).

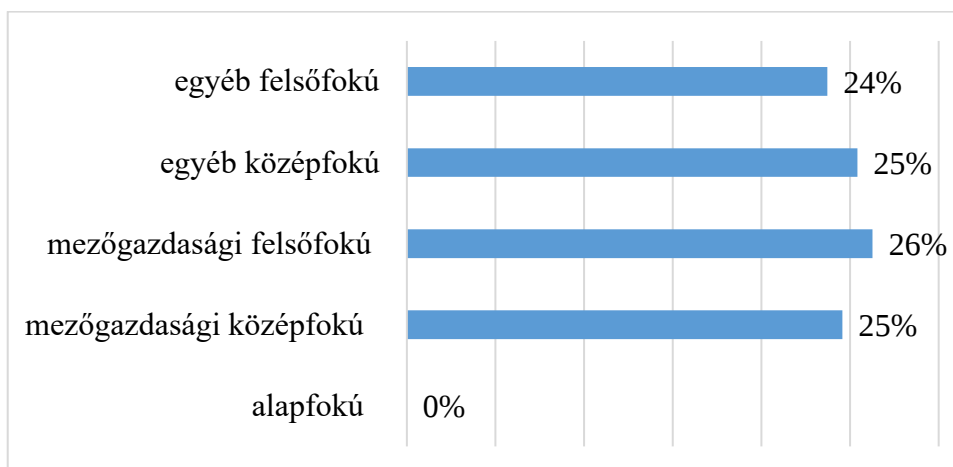

5. ábra: Nemi hovatartozás szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A válaszadók között senki nem volt, aki csupán alapfokú végzettséggel rendelkezne, 25% mezőgazdasági középfokú, 26% mezőgazdasági felsőfokú, 25% egyéb középfokú, 24%

egyéb felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. Felcsíkon meglepően magas a felsőfokú végzettséggel rendelkező gazdák aránya (6. ábra).

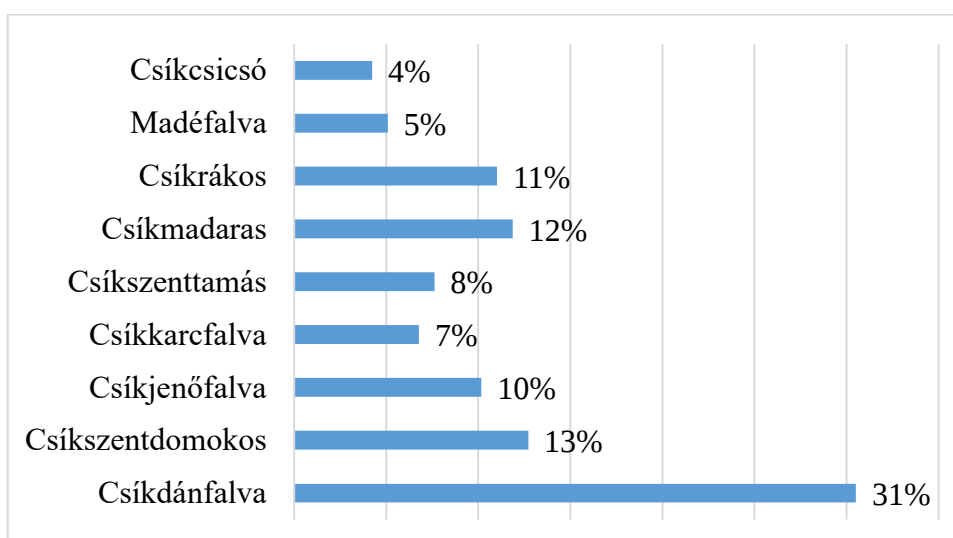

6. ábra: Iskolai végzettség típusa szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

3.4. Kutatási eredmények

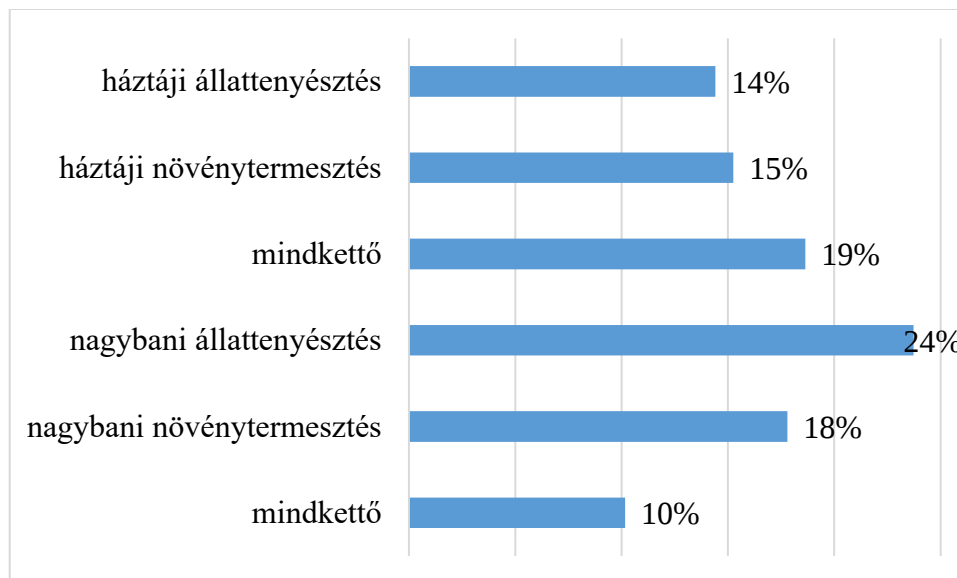
A kérdőív kitöltői nem csupán csíkdánfalvi lakosok, a többi felcsíki település gazdálkodóit is megkerestem, hogy megfelelő minta elemszámot tudjak értékelni, ne csupán 30 fő körülit. Eszerint 31% Csíkdánfalva lakosa, 13% Csíkszentdomokosé, 10% Csíkjenőfalván válaszolt, 7% Csíkkarcfalván, 8% Csíkszenttamáson, 12% Csíkmadarason, 11% Csíkrákoson, 5% Madéfalván, valamint a csíkcsicsói káposztatermesztők (4%) (7. ábra).

7. ábra: Mezőgazdasági tevékenység végzésének helyszíne szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

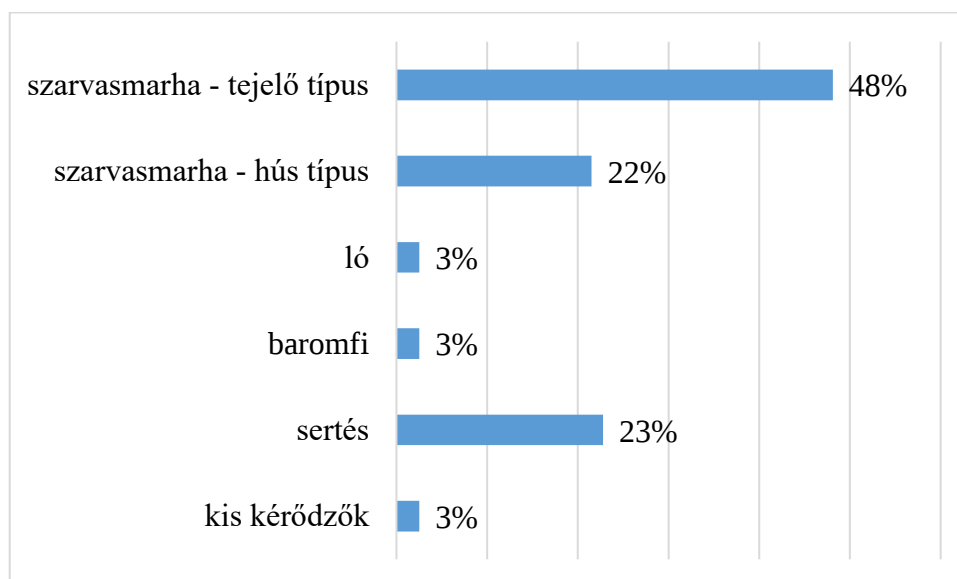
A kérdőív kitöltőinek 14%-a háztáji állattenyésztéssel, 15%-a háztáji növénytermesztéssel és 19%-a ezek közül mindkettővel foglalkozik. A válaszadók 24%-a nagybani állattenyésztéssel, 18%-a nagybani növénytermesztéssel, 10%-a mindkettővel foglalkozik (8. ábra).

8. ábra: Mezőgazdasági tevékenység szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

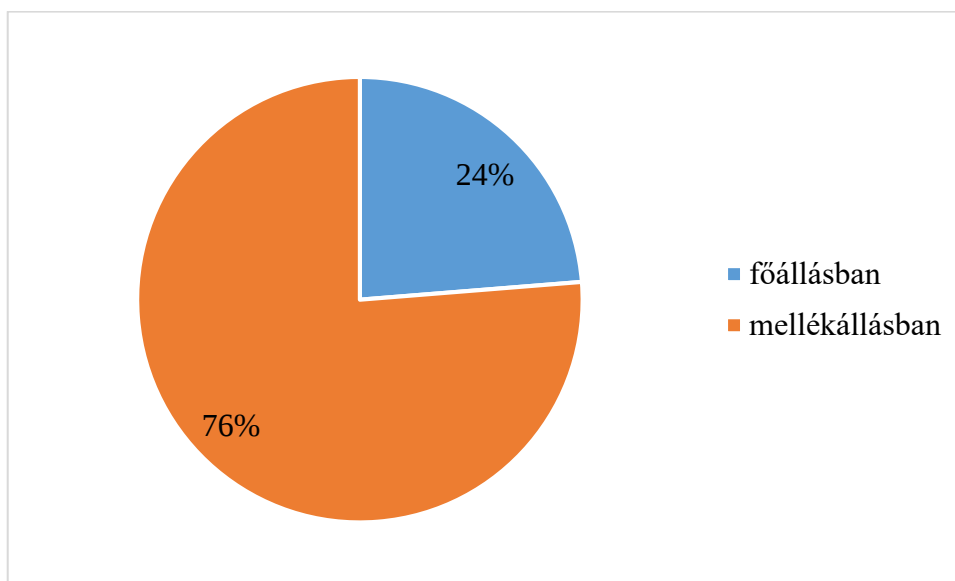
Azok a válaszadók, akik állattenyésztéssel foglalkoznak, az állat fajtájának függvényében a következőképp oszlanak meg: 48% tejelő szarvasmarhát, 22% húsmarhát, 3% lovat, 3% tojó baromfit, 23% sertést, 3% juhot tenyészt (9. ábra).

9. ábra: Tenyésztett állatfaják szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022. N=79

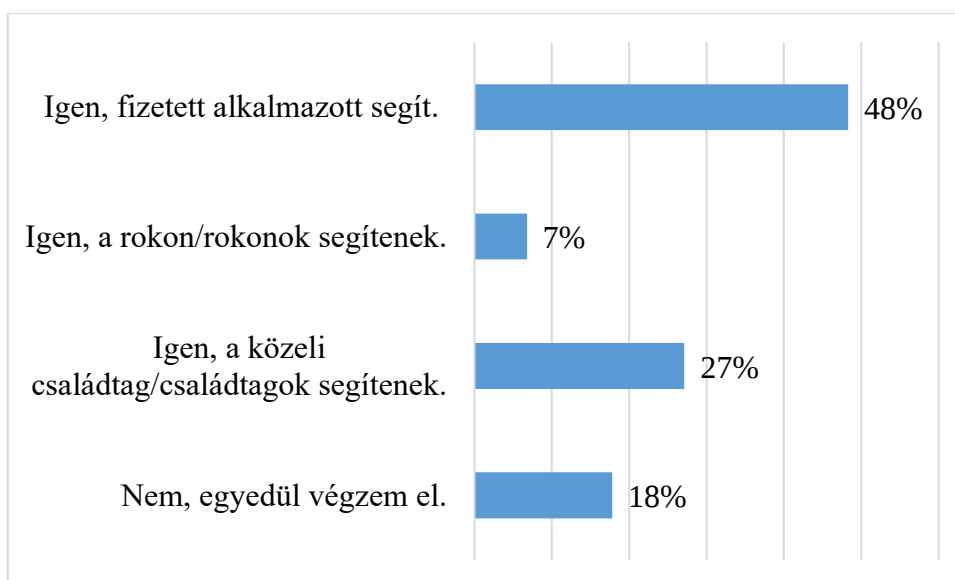
A megkérdezettek 24%-a végzi főállásban a gazdálkodást, 76% jelenleg csak mellékállásban gazdálkodik (10. ábra).

10. ábra: Munkavégzés típusa szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A megkérdezettek 48%-ának fizetett alkalmazott, esetenként alkalmi munkát vállalók segítenek a mezőgazdasági munkálatokban, 7%-nak a tágabb rokonság, 27% a közvetlen családtagok segítségével gazdálkodik, 18% egyedül végzi ezt a tevékenységet (11. ábra).

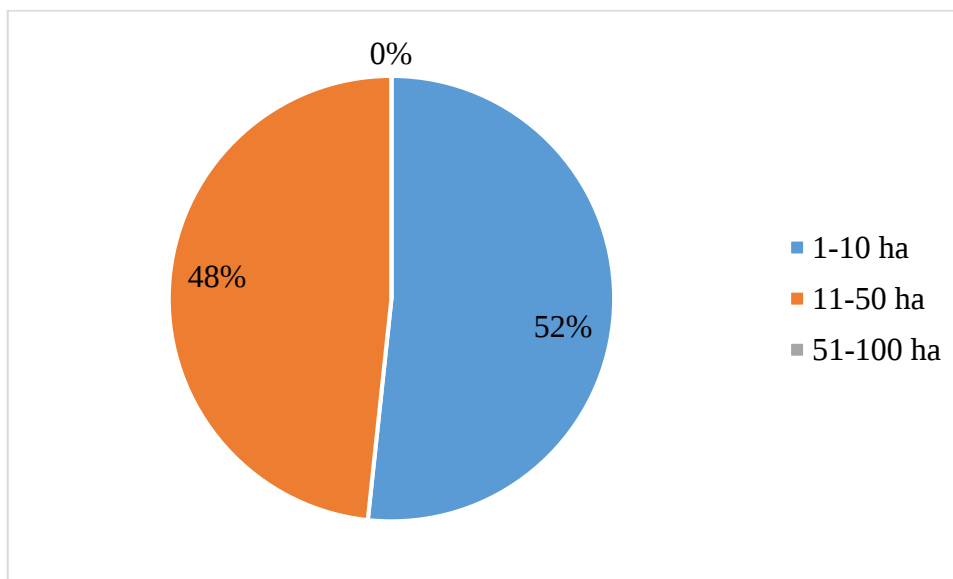

11. ábra: Igénybevett munkaerő szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

Annak érdekében, hogy pályázni tudjon az APIA-nál, mind a 118 válaszadó elvégezte a mezőgazdasági képzést. Az EU-s támogatások terén a 2014–2020-as szabályok szerint lehet pályázni, a 2021–2027-es költségvetésből. Ahhoz, hogy a gazda pályázhasson, szükség van egy mezőgazdasági képzés elvégzésére. A Mezőgazdasági Intervenciók és Kifizetési Ügynökség csak azoktól a gazdáktól veszi át a pályázati aktacsomót, akik csatolják a képzés elvégzését igazoló bizonyítványt.

A válaszadók közül senki nem gazdálkodik 100 ha nagyságú területen, csupán a közbirtokosságok, 51-100 ha közötti területe sincs a válaszadóknak. 52% gazdálkodik 1-10 ha nagyságú területen, ide tartoznak a biotermesztők (ribizli), a káposzta termesztők Csicsóban. 11-50 ha területen 48% gazdálkodik (12. ábra).

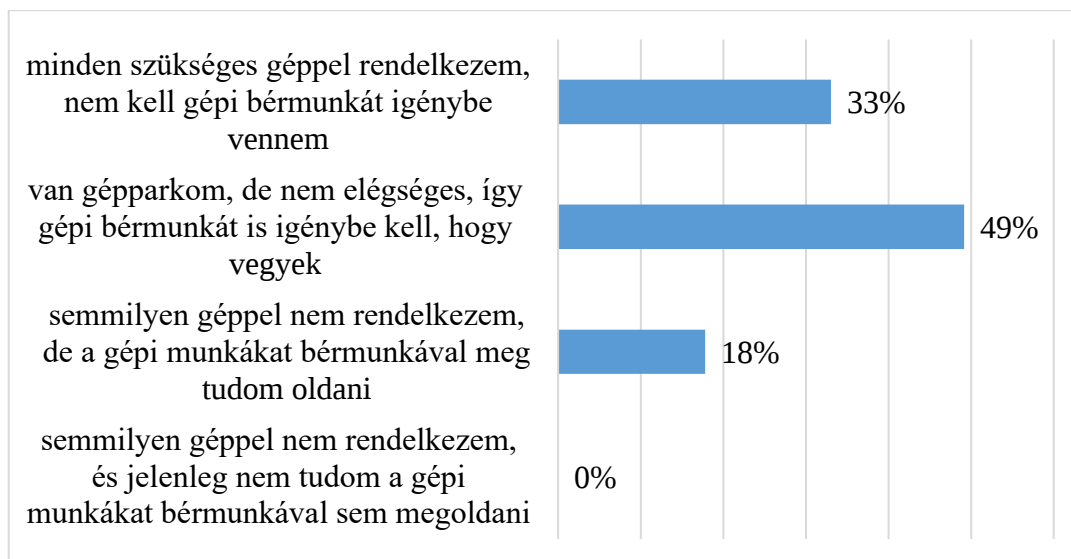

12. ábra: Megművelt földterület nagysága szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A megkérdezettek mindenike saját földterületen gazdálkodik, de azok, akik 25-40 hektárral rendelkeznek, bérenlének, de szívesebben vásárolnának még 10-30 hektár nagyságú területet. Bérelni leggyakrabban legelőt van lehetőség bérelni.

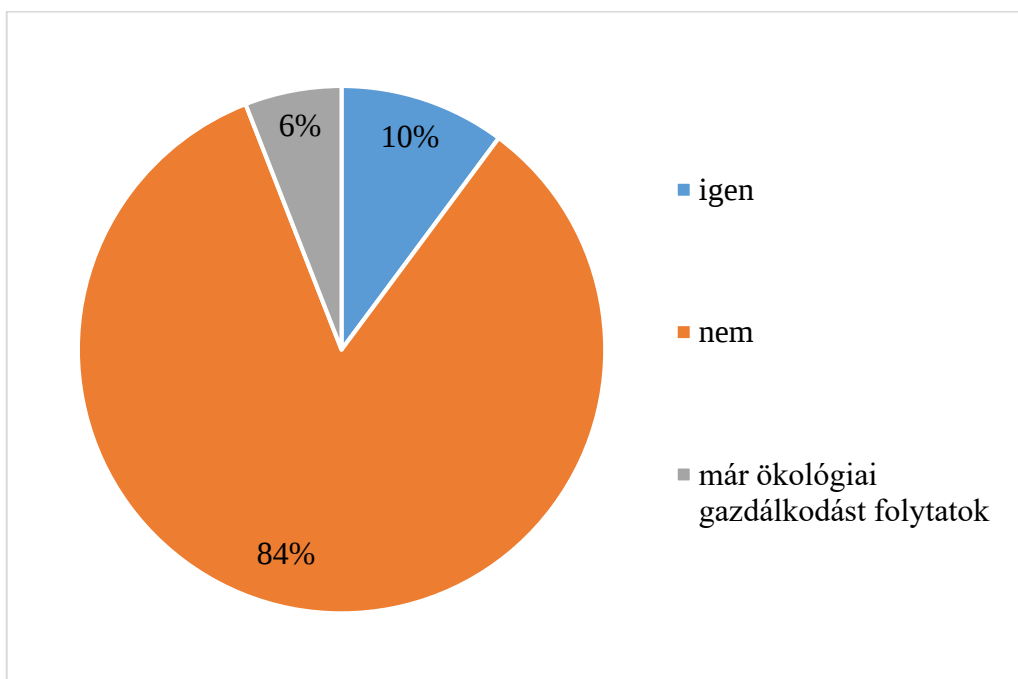
A válaszadók 33%-a minden szükséges géppel rendelkezik, amely a gazdaságát el tudja látni, 49%-a sok géppel rendelkezik, de igénybe vesz emellett gépi bér munkát is, 18%-a semmilyen géppel nem rendelkezik, de gépi bér munkával meg tudja oldani a gépi munkákat. Olyan gazdálkodó nincs, aki semmilyen géppel nem rendelkezik és nem tudná megoldani a gépi bér munkát (13. ábra).

13. ábra: Géppark fejlettsége szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A válaszadók 6%-a ökológiai gazdálkodást folytat, 10% már az átállási időszakban van, 84%-a még nem gondolkozott rajta, mivel nem tudta még felmérni, hogy jövedelmezőbb lesz-e a gazdasága, vagy veszít a korábbi jövedelmezőségéből (14. ábra).

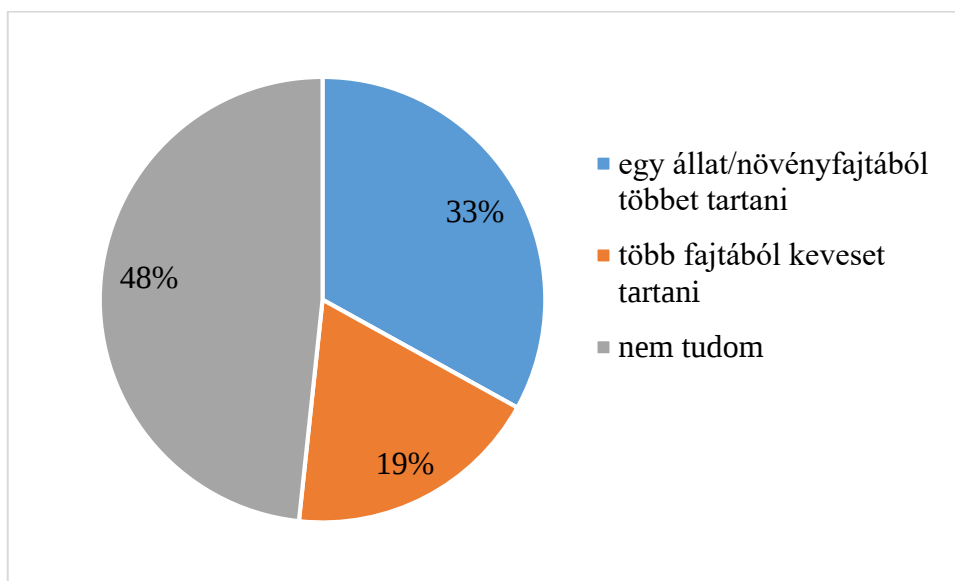

14. ábra: Ökológiai gazdálkodásra való hajlandóság mértéke (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A válaszadók 33%-a saját tapasztalat alapján úgy gondolja, hogy jobban megéri egy állatfajtából többet tenyészteni, vagy egy növényfajtából többet termeszteni, 19%-a szerint

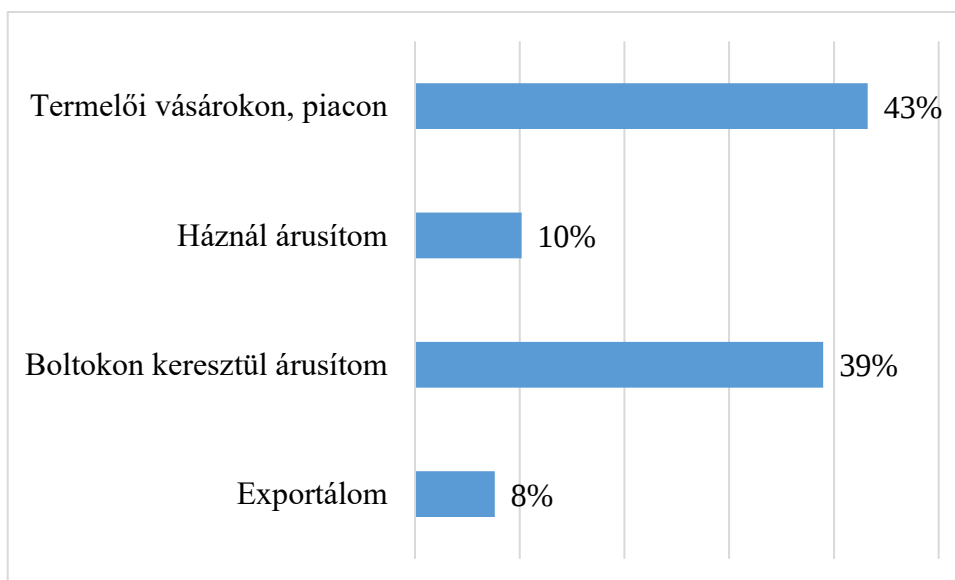
gazdaságosabb több féléből kevesebbet, míg a kisebb gazdálkodók nem tudják eldönteni (15. ábra).

15. ábra: Jövedelmezőség szempontjából mit érdemes termeszteni/tenyészteni (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

Az értékesítési lehetőségeket vizsgálva megtudtam, hogy legtöbbször (43%) termelői vásárokon, piacokon értékesíti az árut, 10% háznál árusít, 39% boltokon keresztül értékesít, 8% exportra és tovább tenyésztésre adja el az árut (16. ábra).

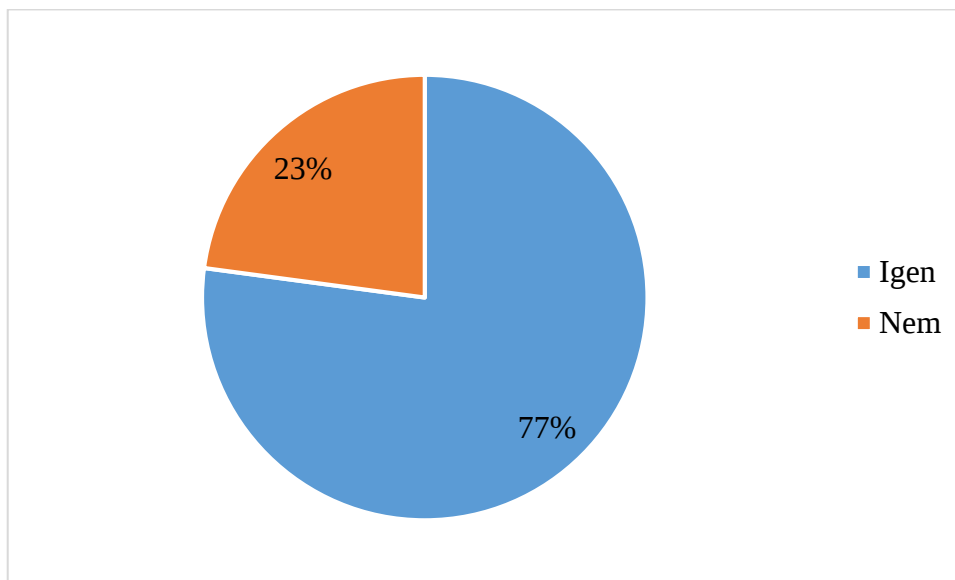

16. ábra: Értékesítési lehetőségek szerinti megoszlás (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

Az állattartók mindannyian (79 fő) természetnek is és vásárolnak is takarmányt, ugyanis amit a kaszálókról begyűjtenek nem elégséges a nagyobb állatállományok számára..

A válaszadók 77%-a már korábban is élt a pályázati lehetőségek nyújtotta támogatások kihasználásával, 23% még nem pályázott, de annak érdekében, hogy idén pályázhasson, elvégezte a kötelező mezőgazdasági képzést (17. ábra).

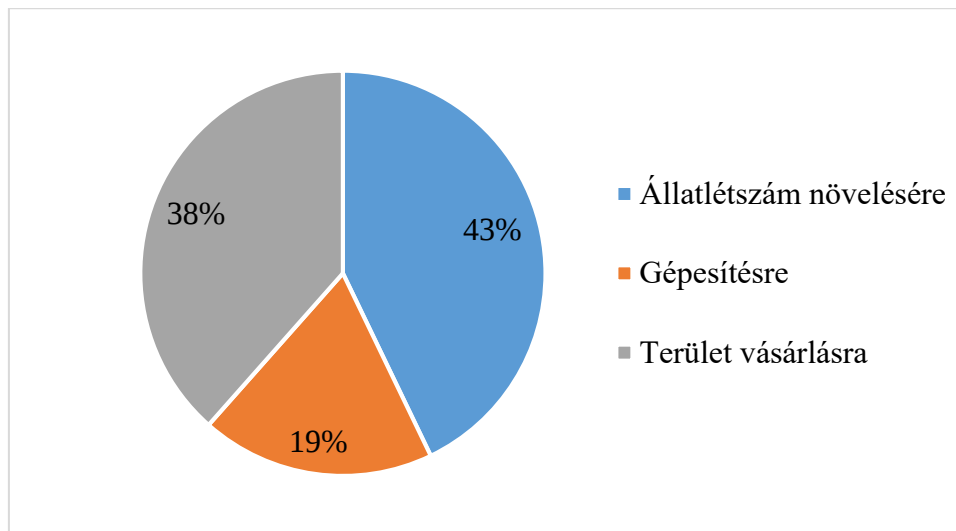
17. ábra: Pályázatok kínálta lehetőségek kihasználásának mértéke (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A válaszadók elmondták, hogy idén először a Mezőgazdasági Intervenciók és Kifizetési Ügynökség (APIA) által biztosított támogatásokat lehet kihasználni, idén is elérhetők a földterület-alapú támogatások és az állatjóléti támogatások is sertés- és baromfitartásra. Ezt követően a Vidéki Beruházások Finanszírozási Ügynökségnél (AFIR) nyújthatnak be pályázatot azok, akik EU-s támogatással fejlesztenének. Támogatást kaphatnak a fiatal gazdák, a háztáji gazdaságok, illetve mezőgazdasági gépek vásárlására is. Idén a tervek szerint csekély összegű, azaz de minimis támogatást kaphatnak nemcsak a paradicsom-, hanem a fokhagyma- és a burgonyatermesztők is. Jelenleg dolgozzák ki ezeket a programokat, ezeket is nagyon várják a gazdák. Azt még nem tudják, hogy a szarvasmarhatartók esetében a genetikai állomány frissítésére, javítására lesz-e pályázati kiírás, amely szerint az állattartók egy bizonyos számú szarvasmarha után egy hím

tenyészállat vásárlására lennének jogosultak, jelentős ártámogatással a kormány részéről. lehet komolyabb összegekhez jutni.

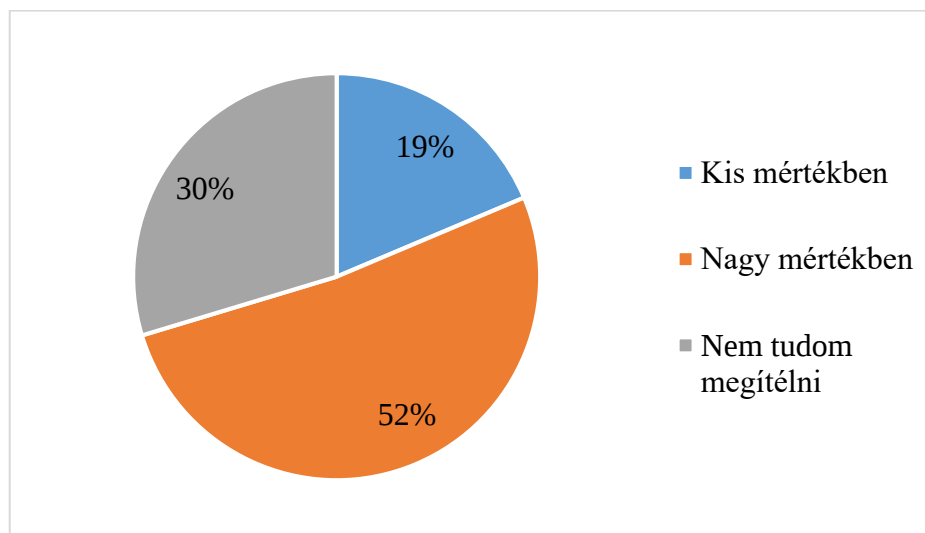
Azok, akik korábban már pályáztak, többségben (43%) az állatlétszám növelésére fordították az elnyert összeget, 19% gépesítésre, 38% terület vásárlására (18. ábra).

18. ábra: Elnyert támogatások felhasználási módja (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022. N=91

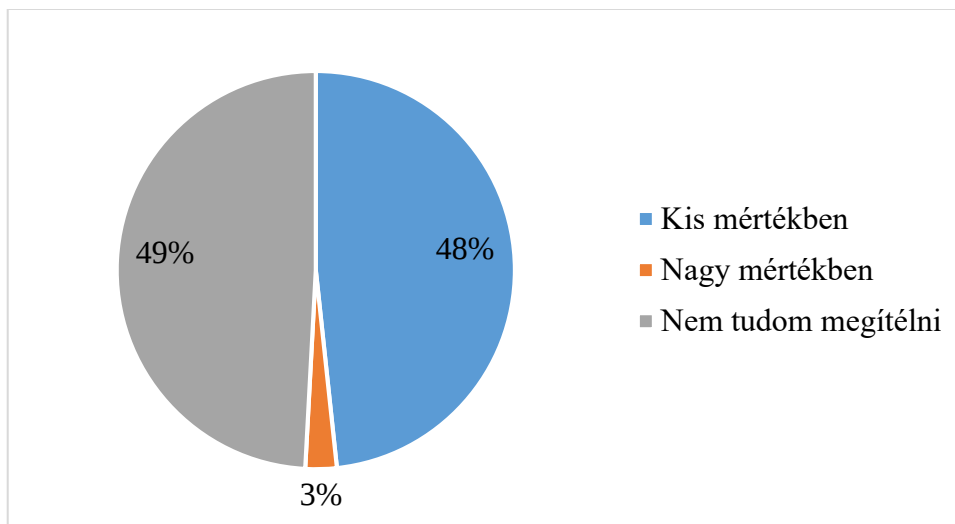
A válaszadók 52%-a az évek során azt tapasztalta, hogy a gazdálkodási terület nagysága nagy mértékben befolyásolja a jövedelem mértékét, 19%-a szerint csak kismértékben. 30%-a nem tudta megítélni (19. ábra).

19. ábra: A gazdálkodási terület nagyságának hatása a jövedelem mértékére (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

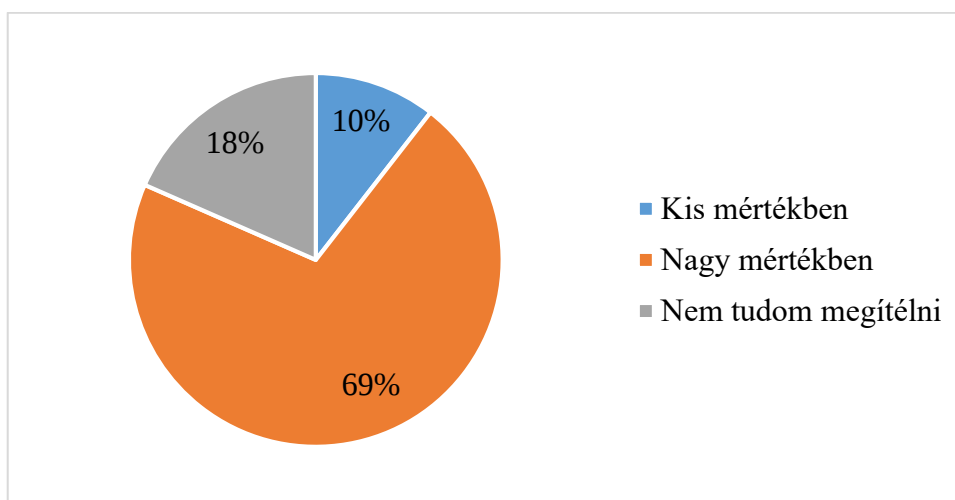
A válaszadók 49%-ának véleménye szerint a gazdálkodási terület nagysága csak kismértékben befolyásolja az alkalmazottak számának változását, 48%-a szerint nagy mértékben befolyásolja (burgonya termesztők alkalmazottainak száma megugrik szezonban), 3% nem tudta megítélni (20. ábra).

20. ábra: A gazdálkodási terület nagyságának hatása az alkalmazottak számának változására (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

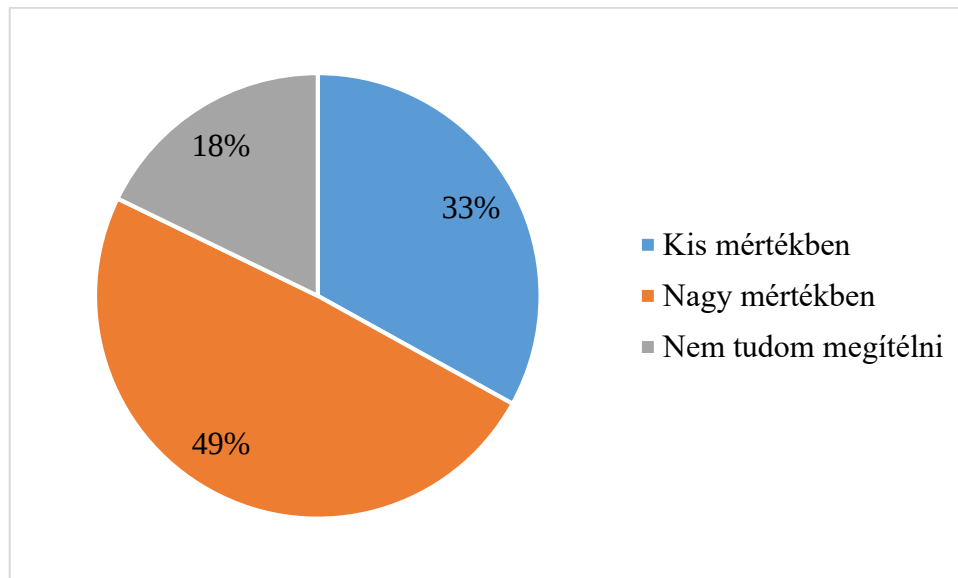
A gazdálkodók 69%-a szerint minél nagyobb a földterület, annál magasabb a gazdaság gépesítettségi foka, 10%-szerint csak kis mértékben nő a gépesítettség a terület növelésével arányosan (ők a kisebb gazdaságokkal rendelkező válaszadók), 18% nem tudja eldönteni, mert nem rendelkezik gépekkel és nem is növelte a földje nagyságát (21. ábra).

21. ábra: A gazdálkodási terület nagyságának hatása a gépesítés mértékének növelésére (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

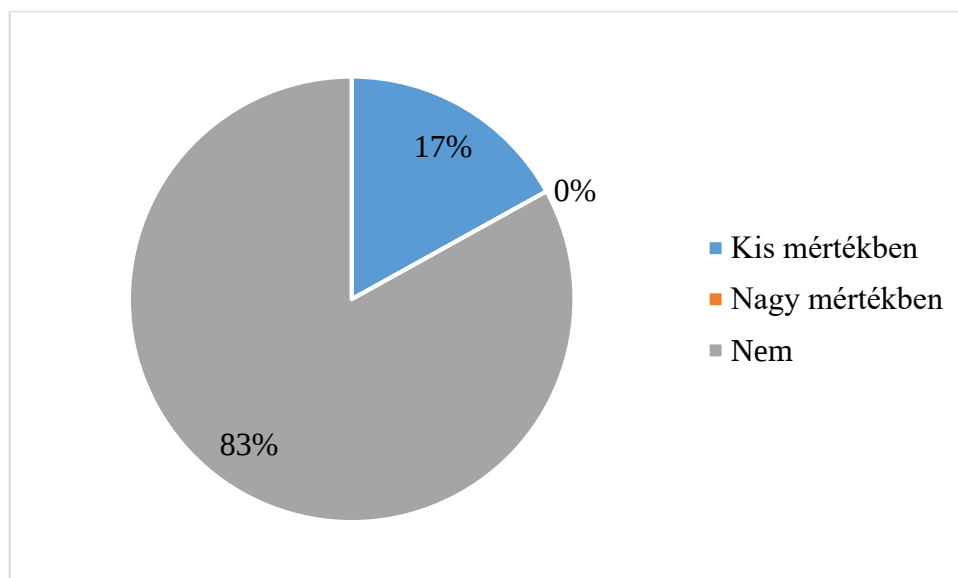
A gazdálkodók 49%-a szerint a fejlett gépesítés sokkal magasabb jövedelmet eredményez, 33%-a szerint kisebb mértékben járul hozzá a jövedelem növeléséhez, 18% nem tudja megítélni (22. ábra).

22. ábra: A gépesítés mértékének hatása a jövedelem mértékére (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

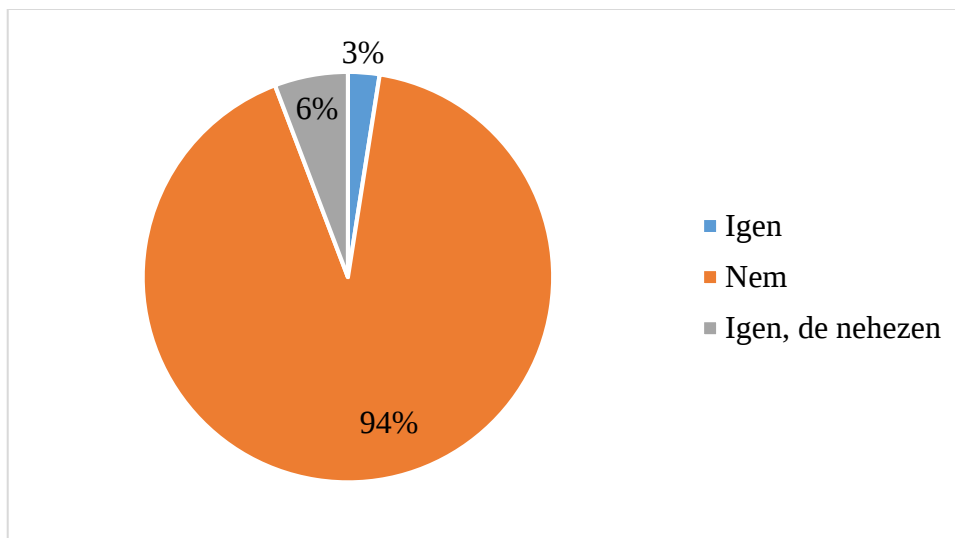
A válaszadók 17%-a szerint kis mértékben befolyásolja a termékek értékesítését a supermarketek megjelenése a vidékünkön. Ez leginkább azokat érinti, akik feldolgozzák a tejet és húskészítményeket értékesítenek (23. ábra).

23. ábra: A nagy üzletláncok megjelenésének hatása az értékesítési lehetőségekre (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

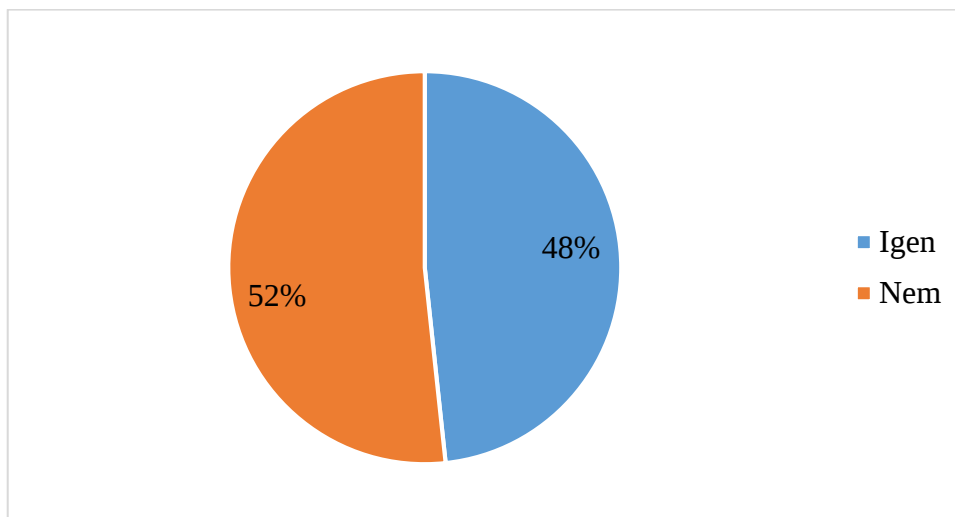
A válaszadók 94%-a szerint nem lehet alkalmi munkást találni a szezonális kézimunka elvégzésére, 6%-a szerint lehet találni, de nehezen, 3%-a szerint lehet találni. Ez uróbbiaknak megvannak a stabil szezonmunkásaik, akik román vidékekről évről-évre visszatérnek a burgonyaszedésre (24. ábra).

24. ábra: Bedolgozó alkalmazásának lehetőségei a kézi munka elvégzésére (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

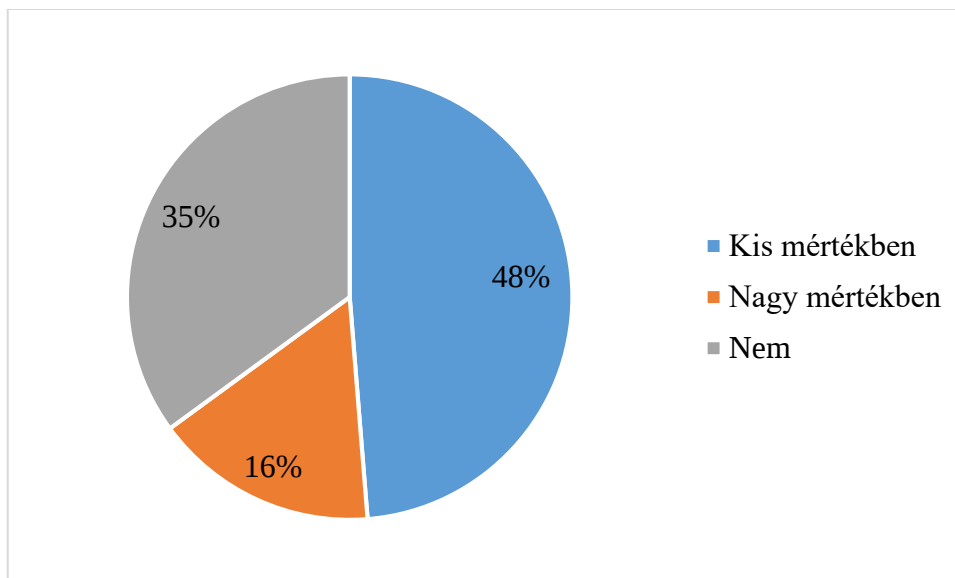
A válaszadók 52%-a azt nyilatkozta, hogy a gazdaság növekedése nem eredményez új munkahelyeket a gazdaságában, 48%-a pedig új munkaerőt alkalmaz, főként azok, akiknek hiányos a gépparkjuk, de általában ezek az alkalmazások csak szezonálisak. Előfordul, hogy egy állandó munkást alkalmaznak (25. ábra).

25. ábra: A gazdaság növekedése és az új munkahelyek száma közötti összefüggések (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

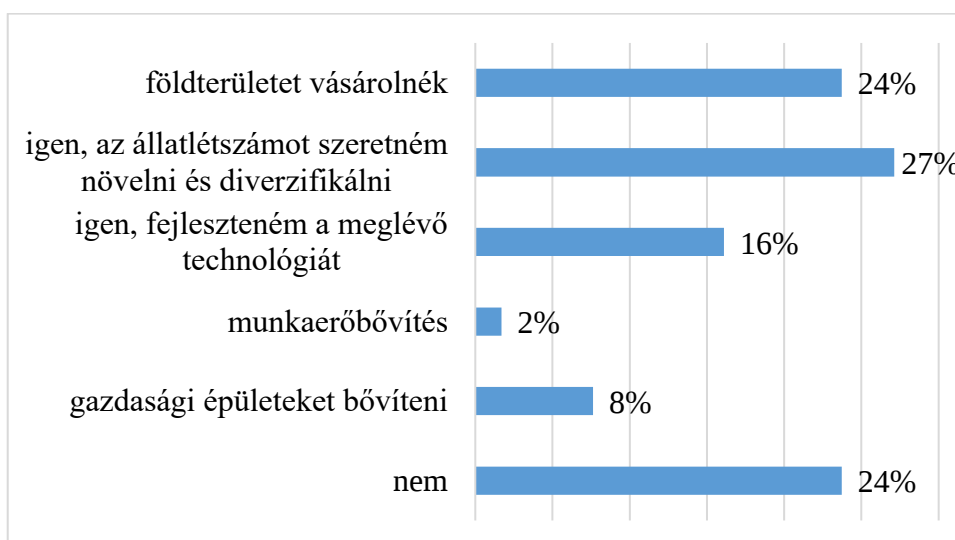
A válaszadók 48%-a szerint a gépesítés fejlettségi fokának növelése csak kis mértékben befolyásolja az alkalmazottak számának változását, 16%-a szerint nagy mértékben csökkenti, 35%-a szerint nem befolyásolja (ők azok, akik a szülőktől, vagy nagyszülőktől átvették a gazdaságot, jól felszerelten és stabil alkalmazottakkal) (26. ábra).

26. ábra: A gépesítés mértéke és az alkalmazottak száma közötti összefüggések (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A válaszadók többsége tervez fejlesztéseket a gazdaságában a közeljövőben. 24% további földterületeket vásárolna, 27% az állatlétszámot növelné, 16% technológiai fejlesztéseket tervez, 8% a gazdasági épületeket bővítené és csupán 2% szeretne új munkaerőt alkalmazni. 24% nem tervez fejlesztéseket (27. ábra).

27. ábra: A közeljövőre tervezett fejlesztések (%)

Forrás: Saját kutatás és szerkesztés, 2022.

A megkérdezettek mindannyian jövedelmezőnek tartják a gazdálkodást, hiszen a jövedelmek minden gazdaságban az elmúlt években növekedtek, nem csupán a nagy gazdasággal rendelkezők esetében, még a háztáji gazdaságok is plusz jövedelemre tettek szert terményeik értékesítése által.

Arra a kérdésemre, **hogyan van-e a településen olyan gazda, akinek a véleményét figyelembe veszik döntéseik meghozásánál**, nem egy gazdálkodót említettek, hanem Márton Istvánt, a Hargita Megyei Szarvasmatha Tartók Egyesületének vezetője, a nevéhez fűződik a Kiskertész és a Mintagazda programok elindítása is, de ő a Hargita Megye Tanácsa Vidékfejlesztési Egyesületének igazgatója is. Mint a falu szülötte, gyakran ad tanácsokat a mezőgazdaságban tevékenykedőknek. Márton Istvánon kívül szintén a falu szülötte Máthé Emmát említették, olyant, akihez tanácsért folyamodhatnak. Máthé Emma agrármérnök mezőgazdasági képzéseket, biogazdálkodói képzéseket, gyógynövény termesztési képzéseket, stb. szervez és ő a Hargita Megyei Bio Egyesület elnöke is, így számos jó tanáccsal tudja ellátni azokat a gazdákat, akik szeretnének átállni az ökogazdálkodásra.

Saját gazdaságom rövid bemutatása

A cég: Albert E. Antal Egyéni Vállalkozás, 2010 március 23-án jegyezték be.

106 darab Angus marhát 36 hektár saját terület lát el takarmánnyal. Az állatállományból hatvan anya (tehén), egy bika és negyvenöt borjú. Siló kukorica 4 ha területen terem, 4 hektáron lucerna és 28 hektár kaszáló.

A vállalkozást egy alkalmazott segíti a gazdálkodásban, de az egész család részt vesz a mindennapi teendőkben. A gépparkot jelenleg megfelelőnek tartom, de a gazdaság növekedésével a gépparkot is bővíteni kell majd.

2010-ben 40 darabbal indult a vállalkozás, amit átvettem a szüleimtől és kb. 15 ha földet. Minden évben szaporodott egy kicsit a létszám. A szaporítás tenyészbikával történik, ma már évente 35-40 Angus marhát adunk el amikor elérik a 400 kilót, többségét exportra vittük, de további tenyésztésre is vittek (saját fotók a gazdaságról a 3. számú mellékletben).

Interjú

Azért, hogy jobb rálátásom legyen Csíkdánfalva község mindennapi tevékenységére, nehézségeire, interjút készítettem **Bőjte Csongor-Ernő** polgármesterrel, aki egy

alpolgármesteri mandátum után immár harmadjára nyerte el a település lakosságának bizalmát polgármesterként.

A polgármestertől megtudtam, hogy az Európai Beruházások és Projektek Minisztériuma által meghirdetett pályázati kiíráson a minél magasabb pontszám elérése, és megfelelő számú fogyasztó biztosítása érdekében a Hargita megyei községek többsége, Gyergyóremete kivételével, szomszédaival társult. Elmondta, hogy a felcsíki öt község projektje, amelyre támogatást nyertek, 86 kilométernyi vezeték építését, korszerű és okos fogyasztásmérők szerelését, két gázátadó állomás telepítését foglalja magában – az egyik ezekből Dánfalva, a másik Madaras közelében lesz, Karcfalvát és Szenttamást a szentdomokosi átadó fogja kiszolgálni. A beruházás összértéke áfa nélkül 52 millió lej, ebből az Európai Unió támogatása áfa nélkül 47,3 millió lejt jelent, a különbség a pályázók önrésze, amely a helyi költségvetéseket terheli majd. Az intelligens gázhálózat elkészülte után összesen 5036 fogyasztó számára biztosítja a szolgáltatás elérését, ebből 3837 új rácsatlakozás lesz. A beruházás átadását és az elszámolást 2023. szeptember végéig kell befejezni az aláírt finanszírozási szerződés értelmében, ezért jövőben minden érintett községben és településen intenzív munkára van szükség. A vezetékeket mindenütt a telekhatárokig készítik el, a fogyasztásmérők felszerelésével együtt, a belső szerelést viszont az igénylőknek kell biztosítaniuk.

Böjte Csongor-Ernő kifejtette, hogy a 322-es pályázatot (falufejlesztés - intézkedés átfogó célja a vidéki lakosság életkörülményeinek javítása, az alapvető szolgáltatásokhoz való hozzáférést biztosítva) 2020. február végén zárták le, benyújtották az utolsó elszámolást, illetve megtörtént a terepellenőrzés. Csíkdánfalván sikerült teljesíteni mindent, amit vállaltak. Mind a hét alpályázatrész elkészült. A községben több projekt futott, összesen tizenhat kilométer útszakaszt újítottak fel, valamint a járdákat is építették, felújították a kultúrotthont és tűzoltóautót vettek. Csíkdánfalván a kormányprogramból elindították az Olt-híd munkálatait, a híd járható, de még nincs korlát, illetve szükséges az aszfaltozás. Ezek európai forrásokból valósulnak meg.

A polgármestertől megtudtam, hogy a folyamatban levő projektek megvalósulása értelemszerűen csúszott a koronavírus járvány miatt. Nyolc projektet indítottak el, ezek magukban foglalják a község iskolájának és sportcsarnokának felújítását, tűzoltószertár építését. Egy fontos része még a munkálatoknak a községháza felújítása.

Elmondása szerint sikerült felújítani a közvilágítást, kamerarendszert építettek ki, aminek köszönhetően csökkent a lopások, betörések száma a településen. Ez összesen 32 kinti kamerát tartalmaz, amelyeket a község bejárataihoz szereltek fel, valamint az iskola és

óvoda udvarára. A hálózat ki van építve és a környezetvédelemtől is megkapták az engedélyt. A teljes összeg nagyjából 7 millió euró. Ugyanakkor szerződést kötöttek egy őrző-védő céggel. Ez magában foglal egy állandó őrzést, így folytonos a felügyelet a közintézmények körül, és autós járőrözés is van. Ez azt jelenti, hogy két személy minden éjszaka végigjárja a községet, felügyeletet biztosít. Mindezeknek köszönhetően kilencven százalékkal csökkent a betörések, a lopások és a rendbontások száma a településen.

Megtudtam azt is, hogy Kormányprogramból megújul az úgynevezett kicsi iskola, amelyre emeletet építenek. Így egy helyen lenne az 1–8 osztály. Az uniós forrásból a középiskola épületét teszik rendbe, tanlaboratóriumokat alakítanak ki, és a pályázatnak van egy külön része is, így egy tangazdaságot is létesítenek az önkormányzat udvarán. Ettől a beruházástól azt remélik, hogy az oktatás minősége is javulni fog, és vonzóbb lesz az iskola a felcsíki diákok számára. Ugyanakkor közelebbről az Erdővize–Gödörvize nevű pataknál egy árvízvédelmi gátat létesítenek, így próbálják megvédeni az utat a beszakadástól.

A polgármester elmondása szerint, mint minden más településen, Dánfalván is gondot okoz a megélhetés, hiszen egyre kevesebb a munkahely. Nagyjából a községben is a mezőgazdaság és az állattenyésztés biztosítja a jövedelmet. Sajnos egyre több fiatal kényszerül külföldi munkavállalásra. Ebben az a pozitívum, hogy akik már évek óta járnak külföldre dolgozni, azok mind itthon próbálják megalapozni a jövőjüket, lakást vásárolnak, építkeznek, úgyhogy van remény arra, hogy a fiatalok előbb-utóbb végleg hazajönnek. Erre próbálnak rásegíteni egy bölcsőde építésével azért, hogy azok a fiatal szülők, akik két év után visszatérnek dolgozni, és nincs, kire hagyják gyerekeiket, azoknak tudjanak gyerekfelügyeletet is biztosítani. Nem titkolt szándékuk, hogy a városi fiatal családokat Csíkdánfalvára csábítsák.

A polgármester elmondta, hogy a jövő tekintetében próbálnak minél optimistábban hozzáállni a dolgokhoz, de azt látják, hogy a gazdasági mutatók sem a legjobbak, viszont ők ennek ellenére optimisták, és próbálnak minden fejlesztést úgy kivitelezni, hogy a jövőbe tekintenek, és igyekeznek biztos alapokat létesíteni. Ezt szolgálja az iskola felújítása, ezt szolgálta az óvoda korábbi újjáépítése, amelyet hamarosan kívülről hőszigetelnek. A polgármester reményei szerint hamarosan megvalósul egy régi álmuk is, azaz a Dugásfürdő teljes korszerűsítése, ahol egy balneoterápiás központot is szeretnének létesíteni, amelyre már benyújtották az iratcsomót az Országos Befektetési Társasághoz (CNI). Ugyanakkor szeretnének a központban egy közösségi teret és egy játszóteret létrehozni. A fürdő vizét elküldték kivizsgálásra annak érdekében, hogy gyógyvízzé minősítsék azt. Ezeket tartja további prioritásoknak, de mindenképpen dolgoznak a közösségi élet fellendítésén is.

Mint mondta, próbálnak minden egyes civil szervezetet arra biztatni, hogy pályázzon, működjön. Csíkdánfalvának van ifjúsági szervezete, van működő fúvós- és vonósenekara, nyugdíjasklubja, tehát minden egyes réteg próbálja a saját életét megszervezni, megoldani, és a helyi önkormányzat próbál segíteni és támogatni őket. Bőjte elégedetten nyugtázta, hogy az utóbbi években eljutottak oda, hogy megtanultak a szomszéd településekkel együtt gondolkodni. Nagyon sok pályázatot nyertek közösen, és ez bizonyíték arra, hogy ha egymást segítik, és nem versenyznek, akkor nagy dolgokat tudnak megvalósítani. Ez is reményt ad a jövőbeni terveik megvalósításához.

4. Következtetések, javaslatok

A kérdőívem 118 felcsíki gazdálkodó töltötte ki, melyeknek négyötöde férfi, egyötöde nő. A válaszadók fele rendelkezik mezőgazdasági végzettséggel és kiderült, hogy Felcsíkon meglepően magas a felsőfokú végzettséggel rendelkező gazdák aránya. A kérdőív kitöltői nem csupán csíkdánfalvi lakosok, a többi felcsíki település gazdálkodóit is megkerestem, hogy megfelelő minta elemszámot tudjak értékelni, ne csupán 30 fő körül. Eszerint a válaszadók csupán egyharmada Csíkdánfalva lakosa.

A kérdőív kitöltői között van olyan, aki háztáji állattenyésztéssel, aki háztáji növénytermesztéssel és olyan, aki ezek közül mindkettővel foglalkozik, továbbá vannak, akik nagybani állattenyésztéssel, vagy nagybani növénytermesztéssel, és olyanok, akik mindkettővel foglalkoznak.

Azok a válaszadók, akik állattenyésztéssel foglalkoznak (79 fő), az állat fajtájának függvényében a következőképp oszlanak meg: tenéysztenek tejelő szarvasmarhát, húsmarhát, tojó baromfit, sertést, juhot tenyészt. Vannak, akik főállásban végzik a gazdálkodást, a válaszadók háromnegyede csak mellékállásban gazdálkodik.

A megkérdezettek szinte felének fizetett alkalmazott, esetenként alkalmi munkát vállalók segítenek a mezőgazdasági munkálatokban, másoknak a tágabb rokonság, megint mások a közvetlen családtagok segítségével gazdálkodik, de olyan is van, aki egyedül végzi ezt a tevékenységet.

Annak érdekében, hogy pályázni tudjon az APIA-nál, mind a 118 válaszadó elvégezte a mezőgazdasági képzést. Az EU-s támogatások terén a 2014–2020-as szabályok szerint lehet pályázni, a 2021–2027-es költségvetésből. Ahhoz, hogy a gazda pályázhasson, szükség van egy mezőgazdasági képzés elvégzésére. A Mezőgazdasági Intervenciós és Kifizetési Ügynökség csak azoktól a gazdától veszi át a pályázati aktacsomót, akik csatolják a képzés elvégzését igazoló bizonyítványt.

A válaszadók közül senki nem gazdálkodik 100 ha nagyságú területen, csupán a közbirtokosságok, 51-100 ha közötti területe sincs a válaszadóknak. A válaszadók fele gazdálkodik 1-10 ha nagyságú területen, ide tartoznak a biotermesztők (ribizli), a káposzta termesztők Csicsóban. a másik fele 11-50 ha területen. A megkérdezettek mindenike saját földterületen gazdálkodik, de azok, akik 25-40 hektárral rendelkeznek, bérenlénnek, de inkább szívesebben vásárolnának még 10-30 hektár nagyságú területet. Bérelni leggyakrabban legelőt van lehetőség bérelni.

A válaszadók egyharmada minden szükséges géppel rendelkezik, amely a gazdaságát el tudja látni, zinte fele rendelkezik gépekkel, de igénybe vesz emellett gépi bér munkát is, egyötöde semmilyen géppel nem rendelkezik, de gépi bér munkával meg tudja oldani a gépi munkákat. Olyan gazdálkodó nincs, aki semmilyen géppel nem rendelkezik és nem tudná megoldani a gépi bér munkát. A válaszadók 6%-a ökológiai gazdálkodást folytat, 10% már az átállási időszakban van.

A válaszadók egyharmada saját tapasztalat alapján úgy gondolja, hogy jobban megéri egy állatfajtából többet tenyészteni, vagy egy növényfajtából többet termesztetni, egyötöde szerint gazdaságosabb több féléből kevesebbet, míg a kisebb gazdálkodók nem tudják eldönteni.

Az értékesítési lehetőségeket vizsgálva megtudtam, hogy a válaszadók megközelítően fele termelői vásárokon, piacokon értékesíti az árut, egytizede háznál árusít, 39% boltokon keresztül értékesít, 8% exportra és tovább tenyésztésre adja el az árut.

Az állattartók mindannyian (79 fő) termesztenek is és vásárolnak is takarmányt, ugyanis amit a kaszálókról begyűjtenek nem elégséges a nagyobb állatállományok számára..

A válaszadók háromnegyede már korábban is élt a pályázati lehetőségek nyújtotta támogatások kihasználásával, egynegyede még nem pályázott, de annak érdekében, hogy idén pályázhasson, elvégezte a kötelező mezőgazdasági képzést.

A válaszadók elmondták, hogy idén először a Mezőgazdasági Intervenció és Kifizetési Ügynökség (APIA) által biztosított támogatásokat lehet kihasználni, idén is elérhetők a földterület-alapú támogatások és az állatjóléti támogatások is sertés- és baromfitartásra. Ezt követően a Vidéki Beruházások Finanszírozási Ügynökségnél (AFIR) nyújthatnak be pályázatot azok, akik EU-s támogatással fejlesztenének. Támogatást kaphatnak a fiatal gazdák, a háztáji gazdaságok, illetve mezőgazdasági gépek vásárlására is. Idén a tervek szerint csekély összegű, azaz de minimis támogatást kaphatnak nemcsak a paradicsom-, hanem a fokhagyma- és a burgonyatermesztők is. Jelenleg dolgozzák ki ezeket a programokat, ezeket is nagyon várják a gazdák. Azt még nem tudják, hogy a szarvasmarhatartók esetében a genetikai állomány frissítésére, javítására lesz-e pályázati kiírás, amely szerint az állattartók egy bizonyos számú szarvasmarha után egy hím tenyészállat vásárlására lennének jogosultak, jelentős ártámogatással a kormány részéről. lehet komolyabb összegekhez jutni.

Azok, akik korábban már pályáztak, többségben az állatlétszám növelésére, gépesítésre, terület vásárlására fordították az elnyert összeget.

A válaszadók 17%-a szerint kis mértékben befolyásolja a termékek értékesítését a szupermarketek megjelenése a vidékünkön. Ez leginkább azokat érinti, akik feldolgozzák a tejet és húskészítményeket értékesítenek.

A válaszadók 94%-a szerint nem lehet alkalmi munkást találni a szezonális kézimunka elvégzésére, 6%-a szerint lehet találni, de nehezen, 3%-a szerint lehet találni. Ez uróbbiaknak megvannak a stabil szezonmunkásaik, akik román vidékekről évről-évre visszatérnek a burgonyaszedésre.

A válaszadók felének az a véleménye, hogy a gazdálkodási terület nagysága csak kismértékben befolyásolja az alkalmazottak számának változását, másik fele szerint nagy mértékben befolyásolja (burgonya termesztők alkalmazottainak száma megugrik szezonban). Ugyancsak a válaszadók fele azt nyilatkozta, hogy a gazdaság méretének növekedése nem eredményez új munkahelyeket a gazdaságában, másik fele pedig új munkaerőt alkalmaz, főként azok, akiknek hiányos a gépparkjuk, de általában ezek az alkalmazások csak szezonálisak. Előfordul, hogy egy állandó munkást alkalmaznak. Eszerint az **első hipotézisem, amely szerint „az alkalmazottak száma egyenes arányban áll a megművelt mezőgazdasági terület nagyságával” részben beigazolódott.** Ha figyelembe vesszük, hogy átlagosan egyetlen új alkalmazott jut állandó munkahelyhez, nem tekinthetjük számottevőnek az alkalmazottak számának növekedését.

A gazdálkodók kétharmada szerint minél nagyobb a földterület, annál magasabb a gazdaság gépesítettségi foka, 10%-szerint csak kis mértékben nő a gépesítettség a terület növelésével arányosan (ők a kisebb gazdaságokkal rendelkező válaszadók), egyötöde nem tudja eldönteni, mert nem rendelkezik gépekkel és nem is növelte a földje nagyságát. Ennek alapján megállapítottam, hogy **a második hipotézisem, amely szerint „a megművelt mezőgazdasági terület nagysága egyenes arányban áll a a gépesítés mértékével” beigazolódott.**

A válaszadók fele az évek során azt tapasztalata, hogy a gazdálkodási terület nagysága nagy mértékben befolyásolja a jövedelem mértékét, egyötöde szerint csak kismértékben. Ez azt jelenti, hogy **a harmadik hipotézisem, amelyben megfogalmaztam, hogy „a megművelt mezőgazdasági területen keletkezett haszon arányosan növekszik a terület nagyságával” beigazolódott.**

A gazdálkodók fele szerint a fejlett gépesítés sokkal magasabb jövedelmet eredményez, egyharmada szerint kisebb mértékben járul hozzá a jövedelem növeléséhez, egyötöde nem tudja megítélni. Ez azt jelenti, hogy a **negyedik hipotézisem, amely szerint**

„a megművelt mezőgazdasági terület gépesítettségi foka egyenes arányban áll a mezőgazdasági terület jövedelmezőségével”, beigazolódott.

A válaszadók fele szerint a gépesítés fejlettségi fokának növelése csak kis mértékben befolyásolja az alkalmazottak számának változását, 16%-a szerint nagy mértékben csökkenti, 35%-a szerint nem befolyásolja (ők azok, akik a szülőktől, vagy nagyszülőktől átvették a gazdaságot, jól felszerelten és stabil alkalmazottakkal). A válaszadók többsége tervez fejlesztéseket a gazdaságában a közeljövőben, egynegyedük további földterületeket vásárolna, egynegyedük az állatlétszámot növelné, 16% technológiai fejlesztéseket tervez, 8% a gazdasági épületeket bővítené és csupán 2% szeretne új munkaerőt alkalmazni. egynegyedük nem tervez fejlesztéseket.

A megkérdezettek mindannyian jövedelmezőnek tartják a gazdálkodást, hiszen a jövedelmek minden gazdaságban az elmúlt években növekedtek, nem csupán a nagy gazdasággal rendelkezők esetében, még a háztáji gazdaságok is plusz jövedelemre tettek szert terményeik értékesítése által.

Arra a kérdésemre, hogy van-e a településen olyan gazda, akinek a véleményét figyelembe veszik döntéseik meghozásánál, nem egy gazdálkodót említettek, hanem Márton Istvánt, a Hargita Megyei Szarvasmatha Tartók Egyesületének vezetője, a nevéhez fűződik a Kiskertész és a Mintagazda programok elindítása is, de ő a Hargita Megye Tanácsa Vidékfejlesztési Egyesületének igazgatója is. Mint a falu szülötte, gyakran ad tanácsokat a mezőgazdaságban tevékenykedőknek. Márton Istvánon kívül szintén a falu szülötte Máthé Emmát említették, olyant, akihez tanácsért folyamodhatnak. Máthé Emma agrármérnök mezőgazdasági képzéseket, biogazdálkodói képzéseket, gyógynövény termesztési képzéseket, stb. szervez és ő a Hargita Megyei Bio Egyesület elnöke is, így számos jó tanáccsal tudja ellátni azokat a gazdákat, akik szeretnének átállni az ökogazdálkodásra.

Véleményem szerint a helyi termékek előállítása és értékesítése nagy mértékben hozzájárul a helyi gazdaság fejlesztéséhez. Az egyre öntudatosabb vásárlók szívesebben vásárolják a helyi, megbízható termékeket, mint a szupermarketek termékeit, ezért nem is jelent ezeknek az üzletláncoknak a megjelenése erős konkurenciát a helyi termelőknek.

Úgy látom, hogy a csíkdánfalvi gazdálkodók kezdik felismerni azt a tényt, hogy nagyobb gépeltároltsággal jobb eredményeket és plusz jövedelmet érhetnek el, hiszen azok a gazdálkodók, akiknek teljes a gépi felszereltségük, gépi bér munkát is vállalnak a többi gazdálkodónál, ez által pedig magasabb jövedelemre tesznek szert.

Az is világossá vált számomra, hogy akik teljes gépellátottsággal rendelkeznek, hajlamosak további földterületeket vásárolni, hiszen kevés plusz energiát kell befektetniük az megnövekedett gazdaság ellátására.

Úgy látom, hogy a csíkdánfalvi mezőgazdálkodók szívesen képezik magukat a mezőgazdaság területén, annak érdekében, hogy akár az APIA-nál, akár EU-s alapokból pályázati támogatásokhoz juthassanak.

Megállapítottam, hogy úgy a nagyobb, mint a kisebb méretű gazdaságok nyereségesek, hiszen már az nyereség, ha saját háztartásuknak megtermelik a termékeket, de minden gazdaság, a kisebbek is értékesítették terményeik/termékeik egy részét, ez által plusz jövedelemhez jutottak.

Csíkdánfalván a gépesítés foka még mindig nem elég magas, az új technológiákat is alkalmazó termelés nélkülözhetetlen a hatékonyság elérésében. Fontos a megfelelő szakértelem megléte is. A mezőgazdasági tudás gyakran „csak” apáról-fiúra öröklődik, és sokszor generációk közötti vitákhoz vezet a néha túlzott megrögzültség, a rossz értelemben vett hagyományokhoz való ragaszkodás.

Mivel a termelés, és tenyésztés általában kis méretekben zajlik, a nagyban való értékesítésre sincs lehetőség. Ez a közös márkaképzéssel, megjelenéssel a piacokon megoldható. Ehhez, úgy gondolom, hogy a mezőgazdasági vállalkozók összefogása szükséges.

Meglátásom szerint a minőségi, úgynevezett bio élelmiszerek iránti igény folyamatosan növekszik a világban. Ennek feltételei megvannak Hargita megyében, ezen belül Csíkdánfalva községben is (kis fokú a vegyi anyagok használata, hagyományos egyedi termékek), a termelőkben való tudatosítás, a biotermékek keresletére való felhívás azonban szükséges.

Az agrárszektorban a verseny természetesen nem csak a mezőgazdasági termékek körében nagy, hanem az élelmiszerek között is. Úgy gondolom, hogy a feldolgozóipar kiépítése és továbbfejlesztése is hangsúlyos, hisz az „alapanyag” helyben van. Az élelmiszeripari árharcban természetesen csak alacsony árral, és új termékekkel lehet versenyezni, ami specializáció révén elérhető.

Az elmúlt években számos öko- és bio-gazdálkodói tanfolyamot szervezett a Pro Agricultura Hargitae Universitas alapítvány a székelyföldi megyékben, ezen kívül a Hargita Megyei Agrárkamara szaktanácsadással látja el azokat, akik igénylik ezt. A szakirodalomban felsorolt állami intézmények hozzásegítik a gazdálkodókat, hogy aki

pályázni akar, könnyebben megérthesse a pályázati rendszer követelményei és könnyebben tudja teljesíteni azokat.

5. Összefoglalás

Mivel állattenyésztéssel és növénytermesztéssel foglalkozom, témaválasztásomnál a felcsíki, azon belül a csíkdánfalvi mezőgazdaság vizsgálatát látom indokoltnak.

Kutatásom során hangsúlyt fektettem arra, hogy megvizsgáljam a megváltozott termelési tendenciák hatását a mezőgazdasági vállalkozók technológiai fejlettségére és jövedelemtermelő képességükre. Az új termelési tendenciák folyamatos változást követelnek a mezőgazdasági szakemberektől, míg az agrárpolitikai kihívások további nyomást gyakorolnak a hosszú távú működésre. Továbbá a globális járvány során előtérbe került új igények és szokások új értékesítési csatornákat is teremtenek, aminek következtében új kockázatokkal számolhatnak azon mezőgazdasági vállalkozók, akik az Európai Unió támogatások rendszerétől függenek.

További vizsgálatot igényelt, hogy feltárjam a vizsgált alanyok munkahelyteremtő szándékát a tevékenységükből keletkezett jövedelmük függvényében. A pályázati támogatások követelménye a hosszú távon való tervezés, illetve a munkaerő és technológia bővítése, így elkerülhetetlen, hogy az egyik emelkedhessen a másik tényező nélkül. Az agrártámogatások miatt felvetődött a kérdés, hogy a mezőgazdasági vállalkozók munkahelyteremtése és technológiai fejlettsége mennyiben függ össze egymással. Amennyiben pályázati támogatást igényel a mezőgazdasági vállalkozó a technológiája mellett a munkahelyek számát is bővíteni szükséges, mely a növekedés alapelve, ezért felvetődik a kérdés, hogy ez miként valósul meg a vizsgált gazdálkodók körében.

További kérdésként merült fel a mezőgazdasági vállalkozók nyitottsága a megváltozott technológiai környezet iránt. Kutatásom során arra is hangsúlyt fektettem, hogy felmérjem a hazai mikro-, kis- és közepes méretű mezőgazdasági vállalkozások tekintetében mennyire van összhangban a gazdálkodási terület nagysága a technológiai fejlettséggel és a keletkezett jövedelem nagyságával. A vállalkozások tőkéje határozza meg ugyanis a technológiai fejlesztések és a foglalkoztatottság mértékét, melyek az esetek többségében kapcsolatban állnak a termőföldek koncentrációjával is. A kutatás által azokat a tényezőket kívánom szemléltetni, melyek hatással vannak a mezőgazdasági vállalkozók tevékenységére gazdasági és társadalmi szempontból.

A dolgozat öt részre tagolódik. Az első rész a bevezetés, a második részben az Európai Unió agrárpolitikája, a vidékfejlesztési stratégiák, a vidékfejlesztés kapcsolata a

mezőgazdasággal témakörét taglaltam. Kitértem a helyi gazdaságfejlesztés fogalmaira, és elemeztem a romániai pályázati rendszert 2014-2020 között, vizsgáltam az agrárium intézményrendszerét Hargita megyében. A harmadik részben az empirikus kutatás eredményeinek értékelése olvasható, ahol a kvalitatív és kvantitatív kutatás bemutatása történt. Ebben a részben a kérdőív kérdéseire adott válaszok jelennek meg.

A negyedik fejezetben kutatás eredményei szerepelnek, mely külön kitér a mezőgazdasági vállalkozók technológiai fejlettsége, jövedelemmel való elégedettsége és stabil munkahelyteremtés iránti igénye közötti összefüggésekre. A mezőgazdasági technológia fejlesztése iránti igény, is megtalálható ebben a fejezetben, mely a fejlődés tendenciáját segíti bemutatni Csíkdánfalván. Illetve a gazdálkodási terület nagysága, mezőgazdasági vállalkozó keletkezett jövedelme és technológiai fejlettsége közötti összefüggések is elemzésre kerülnek, mivel a gazdasági területek koncentrációja, illetve azok értékelése jelentősen befolyásolja a mezőgazdasági vállalkozások jövőbeli lehetőségeit. A negyedik a fejezetben fogalmaztam meg a következtetéseimet és javaslataimat, majd az összefoglalás fejezetben dolgozatom rövid összefoglalása olvasható.

Kutatásom során bizonyítást nyertek a korábban megfogalmazott hipotézisek, tehát megállapíthatom, hogy az alkalmazottak száma egyenes arányban áll a megművelt terület nagyságával; a megművelt terület nagysága egyenes arányban áll a gépesítés mértékével; a megművelt területen keletkezett haszon arányosan növekszik a terület nagyságával; valamint a megművelt terület gépesítettségi foka egyenes arányban áll a mezőgazdasági terület jövedelmezőségével.

Az Csíkdánfalvi lakosság elsősorban mezőgazdasággal és állattenyésztéssel foglalkozik. Csak mostanában kezdett tudatosulni a lakosságban, hogy ha van egy kis (vagy nagyobb) földterületük, azt munkálják meg, ne engedjék parlagon maradni, hiszen azon túl, hogy nem piacról – vagy szupermarketből - vásárolt terményeket fogyasztanak, hanem sokkal ízletesebb és egészségesebb házit, saját maguknak meg tudják termelni, fogyasztásuk nem okoz plusz kiadást. Inkább a fogyasztók/vásárlók körében az igény a biotermékekre, ezért érdemes fontoolóra venni az ökológiai gazdálkodást. Mérlegelik fennmaradási lehetőségeiket és egyre többen (kisebb földterülettel rendelkezők is) kedvet éreznek a gazdálkodáshoz. A minőségi, úgynevezett bio élelmiszerek iránti igény folyamatosan növekszik, a helyi termelők is kaptak ilyen irányú visszajelzéseket a fogyasztóktól. Ennek a feltételei megvannak a megyében.

Irodalomjegyzék

- Agenția de Plăți și Intervenție pentru Agricultură, 2017
- Ángyán J.(2003): A környezet- és tájgazdálkodás agroökológiai, földhasználati alapozása. MTA doktori értekezés, Gödöllő
- Bajmócy Z. (2011): Bevezetés a helyi gazdaságfejlesztésbe, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi. Kar, JATE Press, Szeged
- Borsy Z. (1998): Általános természetföldrajz, Nemzeti tankönyvkiadó, Budapest
- Cecilia, I. R. – Babucea, A. G. (2013): Economic aspects of the romanian agriculture evolution. Economy Series, issue (6), 95-100.
- Ciangă N. (2002): România, Geografia Turismului (1), Presa Univ. Clujeană, Cluj – Napoca
- Charta 1996
- Cocean P. - Dezsi, Ş. (2001): Prospectare și geoinformare turistică, Presa Univ. Clujeană, Cluj – Napoca
- Cselekvési Terv a 2021-2027-es időszakra(2021): RMDSZ Kongresszus:
https://rmdsz.ro/upload/dokumentumok/Kongresszus%202021/CselekvesiTerv_RMDSZ_Kongresszus2021.pdf
- Czene Zs.- Ricz J. (2010):Területfejlesztési füzetek 2. - Helyi gazdaságfejlesztés - Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, VÁTI Nonprofit Kft., Budapest, http://www.terport.hu/webfm_send/280
- Dajnoki K. – Sipos N. – Héder-Rima M. – Kőmíves P. M. (2020): Mobilitás a határmenti régiókban – Románia. Pécsi Munkajogi Közlemények, 13 (Különszám), 101-128.
- Domján L. (2015): Mindent egyszerre igényelnek a gazdák, Hargita Népe, Március 17., 4. old.
- Dorgai L. (2001): Gazdák kézikönyve, Agroinform Kiadóház, Budapest
- Dorgo C. (2003): Transilvania, un El Dorado balnear?, Ed. Şi tipografia „ansid”, Tg-Mureş
- Erdelystat (2021): 2020-ban Erdély hat megyéjében csökkent átlag alatt a GDP, <http://statisztikak.erdelystat.ro/cikkek/2020-ban-erdely-hat-megyejeben-csokkent-atlag-alatt-a-gdp/81>

- EUROSTAT (2018): Europe in figures – Eurostat yearbook 2018: Agriculture, forestry and shery. Letöltés dátuma: 2022. március 24. forrás:
<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-18-001>
- Faragó L. (1990): A helyi gazdaságfejlesztés elmélete, Gazdasági Fórum. 2. 44-55. o.
- Faragó L. (1994): Adalékok a területfejlesztéssel kapcsolatos fogalmak vitájához - Tér és Társadalom, 8.
- Farkas E. (2020): Nehéz évet tudhatnak maguk mögött a romániai gazdák – Tánczos Barna szenátort kérdeztük, <https://maszol.ro/gazdasag/135746-nehez-evet-tudhatnak-maguk-mogott-a-romaniai-gazdak-tanczos-barna-szenatort-kerdeztuk>
- Forgács, Cs. (2003): A mezőgazdaság helye és szerepe a vidékfejlesztésben, Gazdálkodás, 47. évfolyam, 4. szám, 70-94. pp.
- Fróna D. – Szenderák J. – Harangi-Rákos M. (2019): The challenge of feeding the world. Sustainability, 11 (20), 5816. DOI: 10.3390/su11205816
- Ghereș, M (2003): Agroturism, Ed. RISOPRINT, Cuj-Napoca
- G. Fekete É. (2001): Együtt — de hogyan? Innovációk a kistérségi fejlesztésekben. MTA RKK, Miskolc- Pécs
- G. Fekete É. (2013): Integrált vidékfejlesztés, Miskolc „Cross border training of economic experts in distance learning network” project (CROSSEDU) HUSK/1101/1.6.1-0300 p.166.
- Gwen Swinburn et al (2004): A helyi gazdaságfejlesztés kézikönyve: <http://siteresources.worldbank.org/INTLED/552648-1107469268231/20342500/led-primer-hu.pdf>
- Hargita Megyei Agrárkamara, 2014
- Hargita Megye Fejlesztési Stratégiája 2014-2020, 2014
- Horváth Gy. (1998): Európai regionális politika, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs
- Hrubí L. (2004): A megyék gazdaságfejlesztési szerepe, Pálné Kovács I. (szerk.) Versenyképesség és igazgatás. MTA RKK, Pécs. 161-177. o.
- Institutul Național de Statistică, Anuarul Statistic al României, (2019): Letöltés dátuma: 2022.március 28. forrás: www.insse.ro
- Kovách I. et al. (2005): mezőgazdaság, Európai Unió csatlakozás - az értékek változása, Kiadja az MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest
- Kulcsár L.-Kozári J. (1998): A vidékfejlesztés új stratégiája Magyarországon, Gazdálkodás, XLII. évf. 4.

- Kupán E. (2007): Az agrárstruktúra és agrártermelés fejlesztésének lehetőségei és irányai Maros megyében. Doktori értekezés, Budapest, Corvinus Egyetem, Kertészettudományi kar
- Maácz M. (2001): A vidékfejlesztés helye, szerepe és fejlődési lehetőségei az Európai Unióban. Doktori értekezés. SZIE, Gödöllő Agroinform Kiadóház, Budapest
- Makkai J. (2015): Román agrárium: dobogótól alagsorig, <https://erdelyinaplo.ro/aktualis/roman-agrarium-dobogotol-alagsorig>
- Márai G. (2001): Értékteremtő életmód és élelmiszerbiztonság. – A Falu. 16. évf. 2. sz.
- Mezei C. (2006): A helyi gazdaságfejlesztés fogalmi meghatározása, Tér és Társadalom. XX. évf. 4. sz..
- Nagy H. (2017): Helyi gazdaság- és vállalkozásfejlesztés, Egyetemi jegyzet, Gödöllő
- Pálné Kovács I. (1999): Regionális politika és közigazgatás, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs 1999.
- Péter, E. - Weisz, M. - Kovács E. (2009): Analysis of the Retail Trade and Ca-tering Sector in the Largest Rural Resort Area of Hungary (Lake Balaton), Acta Agriculturae Serbica, Volume 14, Issue 27, 63-78. pp.
- Pisota I. (1976): Județul Harghita, Editura Academiei R.S.R. București
- Potori N., Kovács M., Vásári V. (2013): A közvetlen támogatások új rendszere Magyarországon 2014–2020 között: kötelező elemek és a döntéshozók mozgástere, GAZDÁLKODÁS, 57. Évf. 4. sz.
- Ritter K. (2008): Agrárfoglalkoztatási válság és a területi egyenlőtlenségek, Doktori Disszertáció, Gödöllő, SZIE
- Samochiș, B. – Glogovețan, O. E. (2012): Polarization of Romanian Farms according to their size. Agriculture- Science and Practice, 21 (1–2) [8182], 139-146. DOI: 10.15407/agrisp
- Sarudi Cs. (2000): Regionális politika és vidékfejlesztés, Kaposvár
- Területfejlesztési füzetek 2.(2010): Helyi gazdaságfejlesztés-Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, Budapest
- Unguru, M. (2017). Analiza structurală an exploatațiilor agricole din România – probleme identificate și posibile oportunități de dezvoltare. EUROINFO, 1 (10), 57.
- Vincze M. (2008): Európa gazdaságtana Az európai gazdasági integráció elméleti és gyakorlati kérdései. Presa Universitară Clujeană – Kolozsvári Egyetemi Kiadó
- Vitos M. (2002): Csíkmegyei Füzetek I., Hargita Kiadóhivatal, Csíkszereda

- Vizvári, B. - Bacsí, Zs. (2003): Structural problems in Hungarian agriculture after the political turnover, Journal of Central European Agriculture (online), Volume 4, Issue 2, 175-184. pp.
- Vofkori L. (1998): Székelyföld Utikönyve I-II, Cartographia KFT, Budapest

Internet

- <https://forbes.hu/uzlet/egy-fore-juto-gdp-magyarország-visszaelőzte-lengyelországot>
- <https://www.google.com/maps>
- <https://www.facebook.com/csikdanfalva.danfalva/photos/a.552458201568759/552458188235427>
- https://www.mozaweb.hu/Lecke-FOL-Foldrajz_10-Az_europai_egyuttmukodes_alapjai-102605
- <http://www.e-nepujsag.ro/op/article/mez%C5%91gazdas%C3%A1gi-eu-t%C3%A1mogat%C3%A1s>
- https://www.ksh.hu/docs/hun/eurostat_tablak/tabl/tec00114.html
- https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_hu
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Region%C3%A1lis_GDP&oldid=144248
- https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_hu
- http://www.terport.hu/webfm_send/295 (2004): Az infrastruktúra szerepe a területi fejlődésben, a térszerkezet és az infrastruktúra fogalmai
- <https://gabonamarket.hu/?q=hirek&hirid=287>
- [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/585898/IPOL_STU\(2016\)585898\(SUM01\)_HU.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/585898/IPOL_STU(2016)585898(SUM01)_HU.pdf)
- <https://www.pndr.ro>, 2014.
- <https://www.pndr.ro>, 2020.
- <https://www.afir.info>, 2020.
- <http://domeniilestatului.ro>, 2020.
- <https://www.anif.ro>, 2020.
- <https://istis.ro>, 2020.
- <http://www.anarz.eu>, 2020.
- <https://www.bioresurse.ro>, 2020.

- <https://www.madr.ro>, 2020.
- <https://www.finantare.ro>, 2020.
- <http://www.anpa.ro>, 2020.

Mellékletek

1. számú melléklet

Lakossági kérdőív

Albert Antal vagyok, a gödöllői Szent István Egyetem hallgatója. Diplomadolgozatomban a mezőgazdaság szerepét vizsgálom Csíkdánfalva községben. Kérem Önöket, hogy a kérdőív kitöltésével segítsék munkámat.

1. Születésének éve?

.....

2. Neme?

☐ férfi

☐ nő

3. Melyik településen gazdálkodik?

☐ Csíkdánfalva

☐ Csíkszentdomokos

☐ Csíkjenőfalva

☐ Csíkkarcfalva

☐ Csíkszenttamás

☐ Csíkmadaras

☐ Csíkrákos

☐ Madéfalva

☐ Csíkcsicsó

4. Mi a legmagasabb iskolai végzettsége?

☐ alapfokú

☐ mezőgazdasági középfokú

☐ mezőgazdasági felsőfokú

☐ egyéb középfokú

☐ egyéb felsőfokú

5. Melyikkel foglalkozik az alábbiak közül?

☐ háztáji állattenyésztés

☐ háztáji növénytermesztés

☐ mindkettő

☐ nagybani állattenyésztés

- ☐ nagybani növénytermesztés
- ☐ mindkettő

6. Ha állattenyésztéssel foglalkozik, milyen állatokat tart?

- ☐ szarvasmarha - tejelő típus
- ☐ szarvasmarha - hús típus
- ☐ ló
- ☐ baromfi
- ☐ sertés
- ☐ kis kérődzők
- ☐ Egyéb

7. Fő- vagy mellékállásban végzi ezt a tevékenységet?

- ☐ főállásban
- ☐ mellékállásban
- ☐ jelenleg mellékállásban, de terveim között szerepel a főállású munkavégzés

8. Segít valaki a munkavégzésben?

- ☐ Nem, egyedül végzem el.
- ☐ Igen, a közeli családtag/családtagok segítenek.
- ☐ Igen, a rokon/rokonok segítenek.
- ☐ Igen, fizetett alkalmazott segít.

9. Annak érdekében, hogy pályázni tudjon az APIA-nál, elvégezte a mezőgazdasági képzést?

- ☐ igen
- ☐ nem

10. Mekkora földterületen gazdálkodik?

- ☐ nem áll jelenleg rendelkezésemre saját földterület
- ☐ 1-10 ha
- ☐ 11-50 ha
- ☐ 51-100 ha
- ☐ 100 ha fölött

Milyen a használt földterületek tulajdon szerinti megoszlása?

..... ha saját, ha bérelt

11. Rendelkezik-e jelenleg a földműveléshez szükséges gépekkel illetve meg tudja-e oldani a gépi munkát igénylő művelési feladatokat?

- ☐ semmilyen géppel nem rendelkezem, és jelenleg nem tudom a gépi munkákat bér munkával sem megoldani
- ☐ semmilyen géppel nem rendelkezem, de a gépi munkákat bér munkával meg tudom oldani
- ☐ van gépparkom, de nem elégséges, így gépi bér munkát is igénybe kell, hogy vegyek
- ☐ minden szükséges géppel rendelkezem, nem kell gépi bér munkát igénybe vennem

12. Ha nem folytat ökológiai gazdálkodást, a jövőre nézve tervezi-e?

- ☐ igen
- ☐ nem

13. Ön szerint melyik megoldás jövedelmezőbb az alábbiak közül?

- ☐ egy állatfajtából többet tartani
- ☐ több fajtából keveset tartani
- ☐ nem tudom

14. Ha eladásra termel, hol értékesíti az árut? (Ha nem vonatkozik Önre a kérdés, kérem, hagyja ki)

- ☐ Termelői vásárokon, piacon
- ☐ Háznál árusítom
- ☐ Boltokon keresztül árusítom
- ☐ Exportálok

15. Honnan szerzi a takarmányt?

- ☐ kizárólag vásárlom
- ☐ kizárólag termesztom
- ☐ mindkettő

16. Igénybe veszi-e a pályázatok kínálta lehetőségeket?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

17. Milyen fejlesztésre fordította a támogatást?

- ☐ Állatlétszám növelésére
- ☐ Gépesítésre
- ☐ Bérekre
- ☐ Egyéb, és pedig

18. Befolyásolja-e a gazdálkodási terület nagysága a jövedelem mértékét?

- ☐ Kis mértékben
- ☐ Nagy mértékben

☐ Nem

19. Befolyásolja-e a gazdálkodási terület nagysága az alkalmazottak számának változását?

☐ Kis mértékben

☐ Nagy mértékben

☐ Nem

20. Befolyásolja-e a gazdálkodási terület nagysága a gépesítés mértékének növekedését?

☐ Kis mértékben

☐ Nagy mértékben

☐ Nem

21. A gépesítés mértéke hatással van-e jövedelem mértékére?

☐ Kis mértékben

☐ Nagy mértékben

☐ Nem

22. Befolyásolta-e az értékesítési lehetőségeiket a hiper- és szupermarketek megjelenése?

☐ Kis mértékben

☐ Nagy mértékben

☐ Nem

23. Szükség esetén találnak-e bedolgozót a kézi munka elvégzésére?

☐ Igen

☐ Nem

24. A gazdaság növekedésével jönnek-e létre új munkahelyek?

☐ Igen

☐ Nem

25. A gépesítés mértéke befolyásolja-e az alkalmazott humán munkaerő létszámát?

☐ Kis mértékben

☐ Nagy mértékben

☐ Nem

26. Tervez bármiféle fejlesztést 5 éven belül?

☐ földterületet vásárolnék

☐ igen, az állatlétszámot szeretném növelni és diverzifikálni

- ☐ igen, fejleszteném a meglévő technológiát
- ☐ munkaerőbővítés
- ☐ gazdasági épületeket bővíteni
- ☐ nem

27. Jövedelmező-e a gazdálkodás

- ☐ igen
- ☐ nem

28. Az elmúlt években a jövedelme:

- ☐ növekedett
- ☐ csökkent

29. Van-e a településen olyan gazda, akinek a véleményét figyelembe veszik döntéseik meghozásánál?

- ☐ igen
- ☐ nem

30. Ha igen, kérem, nevezze meg ezt a személyt:

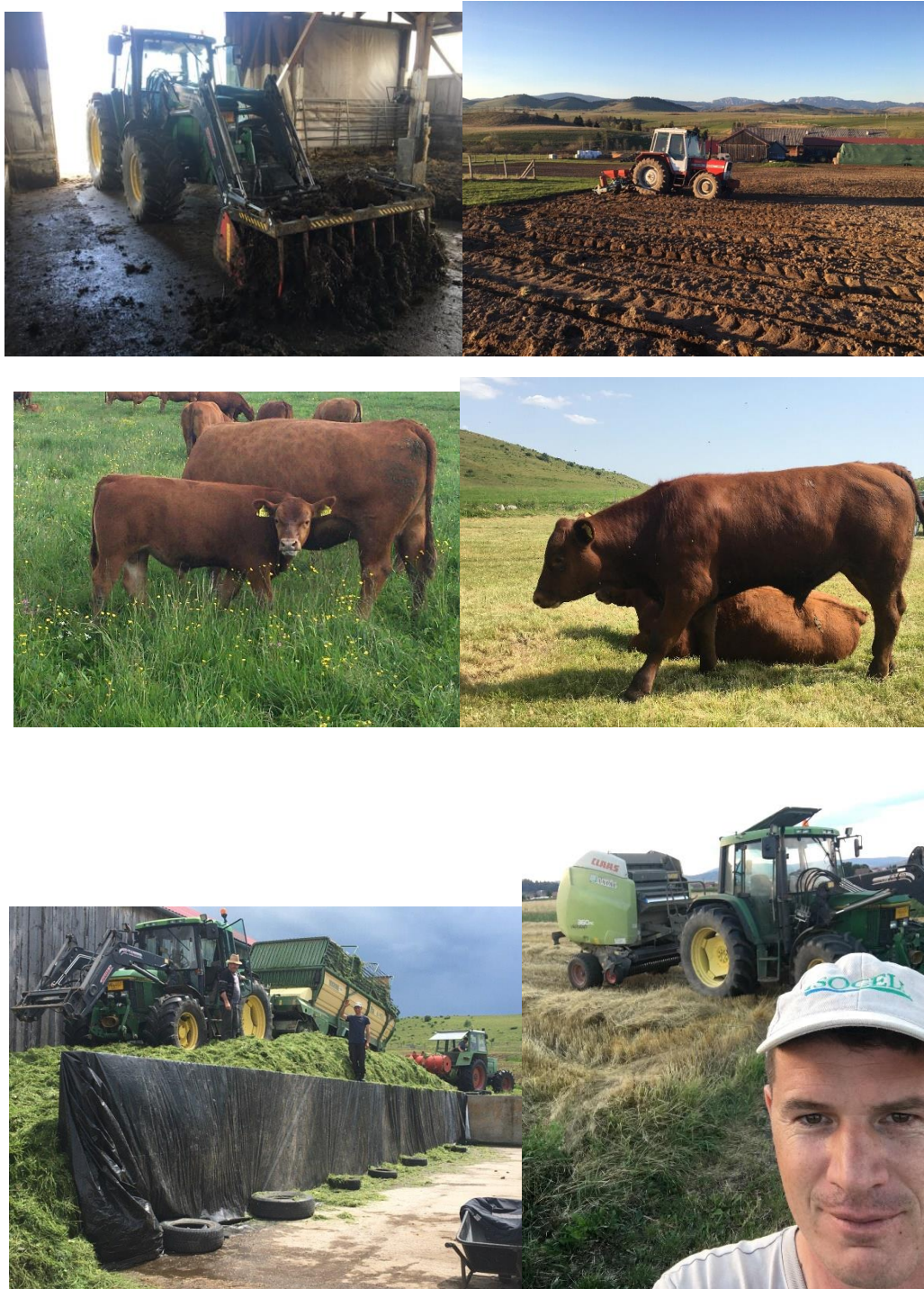
Köszönöm, hogy a kérdőív kitöltésével segítette a diplomadolgozatom megírását!

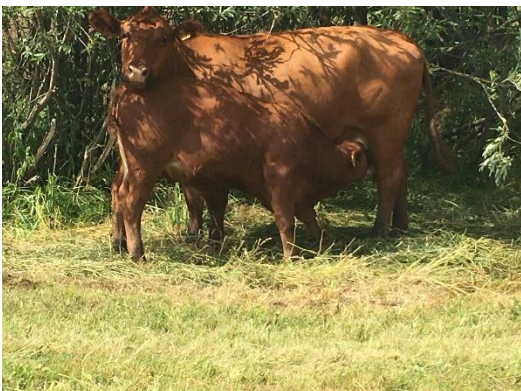
Csíkdánfalva SWOT elemzése

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
- a vállalkozói tevékenység folyamatos kiszélesedése - kis és középvállalkozások megléte a faluban - szép táj és gazdag turisztikai lehetőség - gasztronómiai programlehetőségek sokasága - élő kulturális hagyományok megléte - nyitottság a kulturális aktivitásokra - gyógyturisztikai lehetőségek - a már kiépített strand és kádas gyógyfürdő - a csíkdánfalvi fazekasság híressége - hagyományos mesterségek ismerete - hagyományos öko-bio-technológiák ismerete - hagyományos háztáji gazdaságok - nyitottság újdonságokra - megfelelő szakértelem a turizmus, falusi turizmus terén	- önálló üzleti kezdeményezések hiányoznak - a nagy projektek üzemeltetésére és fejlesztésére való képesség hiánya - az összefogás a közösségen belül gyenge - alacsony önszervező kapacitás - a külső finanszírozás gyenge bevonása - a helyi érdekek promoválási kapacitása alacsony - a kezdeményezési szellem gyenge - nem elég aktív a közösségi életben való részvétel - nincsenek pontos ismereteik a stratégiai tervezésről
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
- a gasztro- és gyógyturizmus fejlesztése - kedvező feltételek a falusi turizmus fejlesztésére - a vasútvonal áthalad a falun - kevésbé szennyezett természet - befektetők bevonása, új munkahelyek teremtése - hagyományos helyi termékek promoválása- helyi erőforrás optimális menedzselése - Humánerőforrás-fejlesztési program - Nemzeti Vidékfejlesztési Terv lehetőségei - a falu környékén fellelhető vadgazdaság - kézműveseknek alapanyagok helyi forrásokból - kormányzati programok - európai programok - strukturális alapok - specifikus turisztikai termékek - helyi erőforrások tulajdonjogának megőrzése - a sport és a turizmus összekapcsolása	- a munkaképes korú lakosság elvándorlása - a helyi erőforrások fölötti ellenőrzés elvesztése - szakmunkás hiány fokozódása, - növekvő függőség a külföldi befektetők részéről - alacsony fizetőképes kereslet - munkanélküliség növekedése - versenytársak megerősödése - kevés turista - csökkenő pályázati lehetőségek

3. számú melléklet

Képek a saját gazdaságomról

Ábrák jegyzéke

1. ábra: Egy főre jutó GDP az EU átlagához viszonyítva (%), 2020.	8
2. ábra: Csíkdánfalva elhelyezkedése a kistérség térképén	28
3. ábra: Csíkdánfalva község látképe	29
4. ábra: Korosztály szerinti megoszlás (%)	37
5. ábra: Nemi hovatartozás szerinti megoszlás (%).....	37
6. ábra: Iskolai végzettség típusa szerinti megoszlás (%)	38
7. ábra: Mezőgazdasági tevékenység végzésének helyszíne szerinti megoszlás (%).....	38
8. ábra: Mezőgazdasági tevékenység szerinti megoszlás (%)	39
9. ábra: Tenyésztett állatfaják szerinti megoszlás (%)	39
10. ábra: Munkavégzés típusa szerinti megoszlás (%)	40
11. ábra: Igénybevett munkaerő szerinti megoszlás (%)	40
12. ábra: Megművelt földterület nagysága szerinti megoszlás (%).....	41
13. ábra: Géppark fejlettsége szerinti megoszlás (%).....	42
14. ábra: Ökológiai gazdálkodásra való hajlandóság mértéke (%)	42
15. ábra: Jövedelmezőség szempontjából mit érdemes termesztetni/tenyészteni (%)	43
16. ábra: Értékesítési lehetőségek szerinti megoszlás (%)	43
17. ábra: Pályázatok kínálati lehetőségek kihasználásának mértéke (%)	44
18. ábra: Elnyert támogatások felhasználási módja (%).....	45
19. ábra: A gazdálkodási terület nagyságának hatása a jövedelem mértékére (%)	45
20. ábra: A gazdálkodási terület nagyságának hatása az alkalmazottak számának változására (%)	46
21. ábra: A gazdálkodási terület nagyságának hatása a gépesítés mértékének növelésére (%)	46
22. ábra: A gépesítés mértékének hatása a jövedelem mértékére (%).....	47
23. ábra: A nagy üzletláncok megjelenésének hatása az értékesítési lehetőségekre (%)....	47
24. ábra: Bedolgozó alkalmazásának lehetőségei a kézi munka elvégzésére (%).....	48
25. ábra: A gazdaság növekedése és az új munkahelyek száma közötti összefüggések (%)	48
26. ábra: A gépesítés mértéke és az alkalmazottak száma közötti összefüggések (%)	49
27. ábra: A közeljövőre tervezett fejlesztések (%)	49

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Egy főre jutó GDP vásárlóerő-egységben (2007–2018) Vásárlóerő-egység (PPS) alapján, EU-27 = 100	10
2. táblázat: Népesség, etnikumok Csíkdánfalván (fő/%)	32
3. táblázat: Területhasználat Csíkdánfalván (km ²).....	35

Függelékek

NYILATKOZAT

Alulírott **Albert Antal**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Szent István Campus, Vidékfejlesztési agrármérnök szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2022 év március hó 30 nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom/ nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2022. április 6.

témavezető(k) aláírása

DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

A MEZŐGAZDASÁG SZEREPE CSÍKDÁNFALVA KÖZSÉGBEN

Készítette: Albert Antal

Vidékfejlesztési agrármérnök, MSc, szint Levelező tagozat Csíkszeredai Képzési Hely

MATE VFGI/Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

Belső témavezető: Dr. Péli László, egyetemi docens, MATE VFGI/Vidék- és Területfejlesztési Tanszék

A kutatás által azokat a tényezőket kívánom szemléltetni, melyek hatással vannak a mezőgazdasági vállalkozók tevékenységére gazdasági és társadalmi szempontból.

A dolgozat öt részre tagolódik. Az első rész a bevezetés, a második részben az Európai Unió agrárpolitikája, a vidékfejlesztési stratégiák, a vidékfejlesztés kapcsolata a mezőgazdasággal témakörét taglaltam. Kitértem a helyi gazdaságfejlesztés fogalmaira, és elemeztem a romániai pályázati rendszert 2014-2020 között, vizsgáltam az agrárium intézményrendszerét Hargita megyében. A harmadik részben az empirikus kutatás eredményeinek értékelése olvasható, ahol a kvalitatív és kvantitatív kutatás bemutatása történt. Ebben a részben a kérdőív kérdéseire adott válaszok jelennek meg.

A negyedik fejezetben kutatás eredményei szerepelnek, mely külön kitér a mezőgazdasági vállalkozók technológiai fejlettsége, jövedelemmel való elégedettsége és stabil munkahelyteremtés iránti igénye közötti összefüggésekre. A mezőgazdasági technológia fejlesztése iránti igény, is megtalálható ebben a fejezetben, mely a fejlődés tendenciáját segíti bemutatni Csíkdánfalván. Illetve a gazdálkodási terület nagysága, mezőgazdasági vállalkozó keletkezett jövedelme és technológiai fejlettsége közötti összefüggések is elemzésre kerülnek, mivel a gazdasági területek koncentrációja, illetve azok értékelése jelentősen befolyásolja a mezőgazdasági vállalkozások jövőbeli lehetőségeit. A negyedik a fejezetben fogalmaztam meg a következtetéseimet és javaslataimat.

Kutatásom hipotézisei az alábbiak:

H1: Az alkalmazottak száma egyenes arányban áll a megművelt terület nagyságával és fordított arányban a gazdaság gépesítettségével.

H2: A megművelt terület nagysága egyenes arányban áll a a gépesítés mértékével.

H3: A megművelt területen keletkezett haszon arányosan növekszik a terület nagyságával.

H4: A megművelt terület gépesítettségi foka egyenes arányban áll a mezőgazdasági terület jövedelmezőségével.